

Psykolog tidningen

Flykten från Bup

**"Alla sticker
härifrån så
fort de kan"**

Psykologen Nils Högmo

FORSKNING:

**METODEN SOM
LÄR BARN
MED AUTISM
ATT UMGÅS**

UTBLICK KUBA:

**Psykoanalys
och hiphop**

KONGRESSEN:

**Därför vill
Anders
Wahlberg
bli omvald**

FRÅGA OMBUDSMANNEN:

**"Acceptera aldrig
muntliga löften"**

Kampanjpris!

– läs mer på
www.wisc-v.se

Gäller till och med
2016-12-31

Nu lanseras WISC-V!

Nu har den femte versionen av WISC, världens mest använda skala för bedömning av barns och ungdomars kognitiva förmåga, lanserats. WISC-V har utgångspunkt i den senaste forskningen och integrerar kliniska erfarenheter som gjorts sedan lanseringen av den föregående versionen.

Upptäck fördelarna med WISC-V

- Ny struktur med fem primära och fem sekundära index.
- Tre nya icke-verbala deltest.
- Uppdaterade verbala deltest.
- Tiden för testningen har reducerats, utan att tumma på kvalitet.
- Lättare att administrera.
- Nya skandinaviska normer för åldern 6:0 till 16:11 år.
- För ökad användarvänlighet, första gången möjlighet till digital administrering på plattformen Q-interactive.

Drömjobbet i hamn

Exakt så skrev jag på min status på Facebook när det stod klart att jag blir ny chefredaktör för *Psykologtidningen*. Det blev en massa tryck på gilla-knappen. Mina vänner vet ju vem jag är; att jag har varit journalist i 20 år, att jag har arbetat som både reporter och nyhetschef på ett antal dagstidningar, att jag desutom har en jur. kand. i bakfickan men helst resonerar om varför vi betar oss på det ena eller andra sättet.

Fast jag tror inte att det var därför jag fick jobbet. Psykologförbundet gillade nog mest att jag varit chefredaktör för tidningarna *Arbeterskydd* och *Lag & Avtal*. Den ena tidningen handlar om arbetsmiljö, den andra om arbetsrätt. Eller klatschigare uttryckt, den ena handlar om hur du mår på jobbet, den andra om hur du förlorar jobbet.

Så räkna med mer arbetsmarknadsjournalistik i *Psykologtidningen*. Att psykologerna sitter på många nycklar till de stora samhällsfrågorna, till exempel sjukskrivningstalen, det verkar de flesta ha insett. Men om psykologerna själva har svajiga villkor, då blir det svårt att röra sig framåt.

I det här numret skriver vi om **flykten från Bup**. På Bup behövs förstås en hög andel erfarna psykologer, sådana som kan föra över kunskap till nya kollegor. Men så ser det inte ut i Stockholm, kanske inte heller i andra delar av landet. Om barnen i marginalen inte får rätt stöd i tid, då blir priset högt i framtiden. Så ni behövs därute, alla psykologer, och ni får gärna höra av er till oss på redaktionen, och berätta hur verkligheten ser ut.

LENNART KRIISA

Skriv till oss: redaktionen@psykologtidningen.se
Läs oss på: psykologtidningen.se
eller på: facebook.com/psykologtidningen.se

REDAKTIONEN:

Chefredaktör och ansvarig utgivare:
Lennart Kriisa
mobil 0736-20 47 90
lennart.kriisa@psykologtidningen.se

Reporter, redaktör och stf ansvarig utgivare:
Kajsa Heinemann
mobil 0709-67 64 78
kajsa.heinemann@psykologtidningen.se

Reporter och redaktör:
Peter Örn
mobil 0703-09 10 42
peter.orn@psykologtidningen.se

Besöksadress:
Nytorgsg 17 A, Stockholm

REDAKTIONSRÅDET:

Gerhard Andersson, professor i klinisk psykologi vid Linköpings universitet och KI.
Jenny Klefbom, psykolog och författare.
Viktoria Konstenius, psykolog, organisationskonsult och författare
Jonas Ramnerö, psykolog vid Stockholms universitet
Nora Hansson Bittar, studeranderepresentant

Formgivning: Marianne Tan Korrektur: Omslagsfoto:
marianne@tanproduktion.se Mats Wirstrom Ulrica Zwenger

Innehåll nr 8/2016

4/11-8/12 Årgång 62

Hundratals psykologstuderande i Lund demonstrerar mot institutionens nedskärningar.

12

AKTUELLT

5 Maria Nemark, föreslagen som ny ledamot i förbundsstyrelsen

8 Flykten från Bup

12 Studentprotester i Lund

FACKLIGT

14 Förbundsordförande Anders Wahlberg ställs mot väggen

16 Förbundsstyrelsen om sina framtida mål

18 Motionerna till kongressen: högre lön och färre utbildningsplatser

UTBLICK

20 Kuba – nya tider väntar för psykologerna

22 Psykoanalys och hiphop

MEDLEMSSIDORNA

27 Fråga ombudsmannen: "Får chefen säga upp mig muntligt?"

FORSKNING

28 Barn med autism lär sig umgås med hjälp av gruppbehandling

DEBATT

32 Paradigmskifte krävs i lönefrågan

NYTT I TRYCK

34 Professor emeritus Alf Nilsson recenserar ny bok om den dödliga psykiatrien

Dan Katz gav tips i SVT Opinion om hur fobier behandlas, eftersom clowner sätter skräck i befolkningen. Men hans titel var svår att få till, först kallades han för KBT-terapeut av programledaren, sedan dök en namnskytt upp med titeln psykoterapeut.

”Jag är psykolog och psykoterapeut”,

korrigerade Dan Katz.

Jenny Jägerfeld debatterade i Sveriges Radio att tusen elever i Skåne ska ingå i en studie och få mindfulness på schemat.

”*Man kan luras att acceptera det som inte ska accepteras: en stressig skolsituation eller arbetsplats”*, kritiserade hon.

”

Vi försöker helt enkelt belysa att man kan ha sömnproblem och ändå lägga sin energi på att ha ett rikt liv. Man behöver inte först lösa sömnen, för att sedan kunna leva sitt liv.”

Psykologen **Kristoffer Bothelius** ger lösningar på sömnproblem och hänvisar till sin egen forskning, (Helsingborgs Dagblad).

”

Ältandet är sjukdomarnas moder. Att grubbla mycket är inte bra om vi vill undvika psykisk ohälsa.”

Psykologen **Per Höglund**, resonerar i Sveriges Radio P4 Västerbotten om hur depressioner kan lindras när mörkret faller.

Psykologerna i USA noterar att allt fler klienter oroar sig över det kommande presidentvalet, uppger New York Times. Psykologen Elaine Ducharme ger rådet att minimera konsumtionen av nyheter. Andra psykologer tipsar om orostunden, att avsätta en bestämd stund varje dag för att oro sig över Trump.

Psykologtidningen

Utgivningsdag: 9/12

Postadress: Nytorgsg 17A, 116 22 Stockholm
e-post: redaktionen@psykologtidningen.se
www.psykologtidningen.se
ISSN 0280-9702.

Annonser: Newsfactory
Eftertextannonser & material: Madeleine Nordberg, 08-505 738 15
madeleine.nordberg@newsfactory.se

Textannonser: Madeleine Nordberg, kontaktuppgifter se ovan

Prenumerationer och adressändringar:

Vasabyrå
Tel 08-567 06 430
msc@vasabyran.se

Pris: 600 kr inkl moms helår, 10 nr, 2016.
Utrikes 700 kr.
Lösnummer 60 kr

Plusgiro: 29 77 01-5
Bankgiro: 5675-9202

Psykologtidningen på nätet: All redaktionell text lagras elektroniskt för att

kunna publiceras också på internet. Författare som inte accepterar detta måste meddela förbehåll. I princip publicerar vi inte artiklar med sådana förbehåll.

TS-kontrollerad upplaga 12 000 ex 2014.

Medlem av

Tryck: Exaktaprinting, Malmö

PRESSTOPP FÖR NOTISER

	9-10	1-2017	2	3	4-5	6
Utgivningsdag	9/12	3/2	9/3	20/4	1/6	24/8
Manusstopp	21/11	11/1	22/2	5/4	17/5	9/8

"Att säga vad man tycker är en självklarhet"

3 frågor till **Maria Nemark**, som föreslås som ledamot i förbundsstyrelsen.

1 Valberedningen har föreslagit dig för att du är "orädd och vågar sticka ut hakan". Hur reagerade du när du fick förfrågan?

– Det är inte mina personliga egenskaper som är anledningen till min nominering, utan att jag har en lång facklig erfarenhet från Region Skåne, som är en av de större psykologföreningarna. Att säga vad man tycker och tänker, även om det skiljer sig från övrigas åsikter, tycker jag är en självklarhet och en förutsättning för alla som ska sitta i en styrelse.

2 Hur tänker du använda dina erfarenheter som fackligt aktiv i nya rollen (om du väljs av kongressen) som ledamot i FS?

– Alltmer tycker jag att professionsfrågor och fackliga frågor är intimt sammankopplade. Psykologers arbets-

villkor, i alla fall inom landstinget som är mitt perspektiv, är beroende av hur de professionella villkoren ser ut. För att ta ett enkelt exempel så är psykologers lön direkt beroende av vilket mandat vi får av lagstiftarna. Men det motsatta gäller också; om vi ses som ett

"Om vi ses som ett låglöneyrke kommer respekten för vår professionella roll att urholkas"

låglöneyrke kommer respekten för vår professionella roll att urholkas. Därför hoppas jag kunna delta i diskussioner och bidra med hur övergripande

Maria Nemark

FOTO: RENATO TAN

avtal påverkar den enskilde psykologens vardag.

3 Vilka frågor anser du är viktigast för Psykologförbundet att driva de kommande tre åren?

– En fråga som behöver satsas på är "medicinskt ansvarig psykolog". Jag vill också gärna vara med och skapa en vetlig strategi för löneutvecklingen, som är en nyckelfråga för medlemmarna, men som är ganska komplicerad i sin helhet. Det betyder inte att vi får missa självklarheter som till exempel lönefrågan för specialister. ●

KAJSA HEINEMANN

AKTUELLT

Psykolog leder kurs i negativt tänkande

Det behövs en motkraft till normen om att alla ska tänka positivt, anser psykologen och doktoranden i praktisk filosofi vid Göteborgs universitet, Ida Hallberg. Under hösten leder hon en kurs i negativt tänkande på studieförbundet Sensus i Göteborg.

– Normen om positivt tänkande är format i en individualistisk era där var och en är sin egen lyckas smed. I fackförbund ser vi denna trend genom tal om individuell lönesättning och det finns ett individuellt fokus på framgång

och lycka, säger Ida Hallberg.

– De flesta deltagarna har gemensamt att de är trötta på normen att allt ska vara positivt och att problem eller kritik på arbetsplatser tystas ned.

Kursen i negativt tänkande blev snabbt fulltecknad med 35 reserver när anmälningsskilligheten stängdes, och med en relativt jämn ålders- och könsfördelning. Själv är hon uppväxt i Småland med ett tänkande i linje med, som hon själv uttrycker det, "stoikernas uppmä-

ning att förutse värsta tänkbara scenarier för att kunna förebygga dessa".

– Jag har även i relation till mitt avhandlingsämne haft ett intresse för meditationsforskning och har varit kritisk mot feltolkningar av mindfulness-begreppet där det plockats ur den buddhistiska moralfilosofiska kontexten och predikas som en genväg till individens egen harmoni och njutning i nuet. ●

PETER ÖRN

Förespråkare av hierarkier förnekar klimatförändringar

Förnekandet av klimatförändringar är vanligast bland politiskt konservativa individer, visar tidigare forskning. Nu har forskaren Kirsti Jylhä, psykologiska institutionen vid Uppsala universitet, gått vidare och tittat på ideologiska variabler och personlighetsvariabler som korrelerar med politisk ideologi och huruvida dessa variabler korrelerar med förnekelse av klimatförändringar.

Förnekelse av klimatförändringar korrelerar med bland annat politisk orientering, auktoritära attityder, låg empati, låg öppenhet för erfarenhet, en benägenhet att undvika oro samt manligt kön, visar hennes resultat.

Alla dessa kopplingar kunde helt eller delvis förklaras av en variabel: social dominansorientering (SDO). SDO mäter acceptansen för och förespråkandet av hierarkiska och dominanta relationer mellan sociala grupper, något som även sträcker sig till att acceptera människans dominans över naturen. Förklaringen till sambanden mellan SDO och förnekelsen av klimatförändringar kan eventuellt vara orättvisorna i klimatförändringar; orsaken till dessa är främst den rika världens livsstil men det är främst fattiga länder som drabbas av konsekvenserna.

Hur ska då personer med hög SDO övertygas om att klimatförändringar verkligen äger rum? Kirsti Jylhä tror på argument som lyfter fram allas nytta med åtgärder och att dessa inte behöver vara ett hot mot rådande samhällsstruktur.

– Det skulle kanske vara mer effektivt än att peka på hur vi måste ge upp bekvämligheter i livet för att rädda naturen och ta hand om de svaga och fattiga i världen.

Titeln på avhandlingen är *Ideological roots of climate change denial: Resistance to change, acceptance of inequality, or both?* ●

Anpassa sjukskrivning mer till individen

Från årsskiftet ska sjukskrivning vid psykisk ohälsa bli mer individanpassad och i förlängningen leda till snabbare återgång till arbete. Det hoppas Socialstyrelsen, som nu uppdaterat beslutsstödet för sjukskrivning. Sveriges kliniska psykologers förening, som länge drivit frågan om att psykologer ska ges möjlighet att sjukskriva, tror dock att det krävs andra lösningar.

Det nuvarande beslutsstödet som läkare använder för sjukintyg vid psykisk ohälsa har funnits sedan 2007 och har nu på regeringens uppdrag uppdaterats. Bakgrunden är bland annat att sjuktalen ökat med 80 procent under perioden 2010-15, och att de psykiatriska diagnoserna står för 59 procent av ökningen.

För att anpassa beslutsstödet och de rekommenderade sjukskrivningstiderna till det kunskapsläge som i dag råder har Socialstyrelsen låtit experter granska 17 olika diagnoser inom området psykiska sjukdomar och besvär. Det nya beslutsstödet, som från mitten av januari 2017 bland annat ska integreras i de digitala journalsystemen, är tänkt att ta större hänsyn till den enskilda individens situation.

Anders Fejer

– Även om svårighetsgrad funnits med tidigare så har vi nu lagt till fler skrivningar om svårighetsgrad i diagnoserna som ingår. Nu har vi tydliggjort att sjukskrivningsbehovet ser olika ut och att läkaren ska kunna välja mellan olika sjukskrivningslängder och möjlighet att sjukskriva på deltid, säger Anders Fejer, chef för Socialstyrelsens enhet för vägledning för hälso- och sjukvården.

Sveriges kliniska psykologers förening har föreslagit att utredning och behandling hos psykolog inom primärvården bör ingå i den nationella vårdgarantin, och föreningen har länge drivit frågan

om psykologers rätt att få sjukskriva vid psykisk ohälsa.

Olof Molander

– Detta skulle sammantaget troligen leda till ökad patientsäkerhet, minskat lidande och minskade sjukskrivningskostnader, säger psykologen Olof Molander, ledamot i föreningens styrelse, och fortsätter:

– För att kunna använda differentierade sjukskrivningstider i enlighet med det nya beslutsstödet krävs det att primärvården gör systematiska bedömningar med standardiserade instrument, vilket inte är fallet i dag. En aktuell studie visar att bara sju procent av patienterna får en diagnos och mindre än tre procent får träffa psykolog vid minst ett tillfälle.

Nyligen har ett norskt försök genomförts där psykologer erhöll sjukskrivningsrätt för patienter med psykisk ohälsa, eftersom psykologer som följt en psykiskt sjuk person under en längre tid ansågs ha bättre möjlighet att bedöma vilken möjlighet personen har att utföra sitt arbete än exempelvis en stafettläkare i primärvården.

– Det visade att psykologerna sjukskrev i mindre omfattning än läkarna. Sjukskrivning för patienter med psykisk ohälsa kräver ingående kunskap i bedömning, såväl gällande diagnostiska instrument som de psykologiska verkningmekanismerna vid ångest och depression, säger Olof Molander. ●

PETER ÖRN

”Vi måste vässa vårt kritiska tänkande”

3 frågor till psykologen **Ulrika Eskner Skoger**, ny utbildningsledare för specialistutbildningen på Psykologförbundet. Hon har tidigare forskat och bland annat varit anställd på Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin (CES) i Stockholm, där hon deltog i utvecklingen av ett metodstöd för kunskapsutveckling och förändringsprocesser i landstinget.

1 Grattis till det nya jobbet! Vad kommer du närmast ifrån och vilka erfarenheter tar du med dig in i jobbet?

– Tack! Jag disputerade på Umeå universitet för ett år sedan med en avhandling om hur samhälleliga och kulturella aspekter kan integreras in i psykologers arbete. Det är viktigt att psykologer går i frontlinjen när det gäller att lyfta fram och diskutera hur samhälleliga aspekter och psykisk hälsa hänger ihop. Där har vi en del utvecklingsarbete att göra, vilket jag gärna bidrar till. En förutsättning är att vi i vår kunskapsutveckling inte bara fördjupar de kunskaper vi har, utan också vässar vårt kritiska tänkande kring vår egen kunskapsproduktion.

– Jag har arbetat inom många olika områden inom psykologi, från neuropsykologi till feministisk psykologi, vilket har gett mig en öppenhet inför att det inte finns ett perspektiv som är mest lämpligt, utan att alla

kunskapsinriktningar synliggör vissa aspekter men osynliggör andra. Det är viktigt att vi psykologer reflekterar på ett mer övergripande plan kring de antaganden som vår disciplin vilar på om

”En rolig, kreativ och reflekterande samlingsplats för psykologers kompetensutveckling”

vi som profession ska hänga med i samtidens och framtidens kunskapskrav.

2 Vad tror du blir de största utmaningarna med uppdraget?

– En stor och viktig utmaning är naturligtvis att staten tar ansvar för specialistutbildningen. En annan är att vi är en relativt liten arbetsgrupp som arbetar med specialistutbildningen, och en viktig fråga är då hur

Ulrika Eskner Skoger

vi bäst och mest effektivt använder våra resurser.

3 Varför är det viktigt att fler psykologer väljer att genomgå en specialistutbildning och hur ska man uppnå det?

– Målet är väl främst att skapa en specialistutbildning som är så bra att psykologer och arbetsgivare vill ha den kompetensen. En rolig, kreativ och

reflekterande samlingsplats och grogrund för psykologers kompetensutveckling, en plats som bidrar till att vi psykologer inte ängsligt behöver vakta våra egna revir – och låtsas vara perfekta – utan generöst delar med oss av våra misstag och lär av andras perspektiv. Då tror jag vi kan vara ett ännu bättre stöd i samhället ●

PETER ÖRN

Massuppsägningar

Sedan 2015 har 67 Bup-psykologer inom Stockholms läns landsting sagt upp sig.

Nu kräver 206 psykologer i ett uppprop: "Ge lön efter kompetens – innan ännu fler slutar."

Men ledningens svar får missnöjet att koka ytterligare.

TEXT: KAJSA HEINEMANN FOTO/KOLLAG: ULRICA ZWENGER

Barn- och ungdomspsykiatri inom Stockholms läns landsting (SLL) var tidigare en populär och attraktiv arbetsplats. I dag är det svårt att rekrytera psykologer, liksom att behålla dem. Allra störst är personalomsättningen på öppenvårdsmottagningarna.

Psykologerna anser att gränsen nu är nådd. I ett gemensamt uppprop har 206 psykologer vänt sig till ledningen och till ansvariga politiker.

Psykologerna hotar med uppsägningar:

"I dagsläget är det inte lönsamt att vara Bup-trogen och för många av oss är den enda möjligheten att påverka vår lön att söka oss vidare till andra verksamheter", skriver psykologerna.

Petra Lindheim von Bahr, psykolog på DBT-teamet, är en av initiativtagarna bakom upppropet. Hon betonar att personalomsättningen inte bara drabbar psykologerna, utan även patient-säkerheten.

– Vi ser patienter som hamnar i kläm när personalomsättningen är så stor. Ledningen måste förstå hur allvarligt det är.

Psykologtidningen har talat med ett tiotal psykologer inom Bup i Stockholm som ser sig om efter andra tjänster.

– Man känner sig inte så värderad. Om det fanns en löneutveckling här tror jag att många skulle stanna, säger Bup-psykologen Marie Brorell.

Startskottet för psykologupppropet var en facklig informationsträff i våras om lönevillkoren. Enligt löneavtalet

HÖK T ska lönesättningen vara individuell och differentierad.

– Klinisk erfarenhet, kompetens och tjänst återspeglas inte i lönen, vilket de ju ska, säger psykologen Cecilia Wänerstam Silfverskiöld.

För att locka psykologer till de allt fler vakanta tjänsterna erbjuder ledningen relativt sett höga löner, många gånger lika höga eller högre än vad erfarna psykologer har. Den strategin väcker reaktioner bland psykologerna.

Evelina Bihl är en av de psykologer som arbetat längst på Bup Skärholmen. Efter två års anställning tjänar hon 300 kronor mer i månaden än den senaste anställde, nylegitimerade psykologen.

– Det känns som ett skämt. Mitt arbete och min erfarenhet värderas inte alls. Det är också en av anledningarna till att jag söker andra jobb, säger hon.

Psykologerna har fått ett skriftligt svar från ledningen. Personaldirektör Annika Blomgren ångrar att ingångslönerna blivit för höga och skriver i sitt svar:

"Jag håller med er om att vi i allmänhet ger nyanställda psykologer för mycket i ingångslön om man tittar på löneläget i stort för mer erfarna psykologer. Vi borde kunna ge mindre och jag tror faktiskt att fler chefer är benägna att hålla med er."

Petra Lindheim von Bahr är djupt besviken över responsen.

– Brevet har en tråkig ton, ingen som helst öppning till dialog. Vi hade hop-

pats att ledningen skulle förstå allvaret i vår oro över situationen och möta oss i fortsatt arbete.

Särskilt upprörda är psykologerna över strategin att sänka ingångslönerna.

"Brevet speglar precis känslan som de flesta börjar utveckla inom Bup. Att ledningen är arrogant och visar ett totalt ointresse att behålla/anställa kompetenta psykologer. Det var länge sedan jag blev så upprörd och känner

hotar Bup

Bup-psykologerna som fått nog. Initiativtagaren bakom uppropet Cecilia Wänerstam Silfverskiöld, tillsammans med Malin Trollbäck, Nils Högmo, Evelina Bihl och Liisa Holtay, ordförande i psykologföreningen inom SLL.

mig nästan äcklad”, skriver en Bup-psykolog till *Psykologtidningen*.

Bengt Söderström, chef för området kvalitetsledning, ledning och stab, är bekymrad över utvecklingen. Han hoppas att specialistutbildningen kan höja psykologernas status på Bup och få dem att stanna kvar.

– Bup behöver värna om att ha en hög andel erfarna psykologer. I dag har sex av tio av våra psykologer högst fem års erfarenhet av att arbeta inom Bup. ●

FAKTA/HÖK T:

■ Står för Huvudöverenskommelse om lön och allmänna anställningsvillkor, och har träffats mellan SKL och Akademikeralliansen där Psykologförbundet ingår. Avtalet är sifferlöst, individuellt och differentierat. Lön ska sättas efter kompetens, utbildning, erfarenhet och hur bra arbetet är utfört.

FAKTA/BUP-PSYKOLOGER I SLL:

- 309 psykologer och 28 PTP-psykologer
- 45 vakanta tjänster på 30 enheter
- 67 psykologer har sagt upp sig sedan 2015

”Ett missbruk av det sifferlösa avtalet”

Psykologförbundets ombudsman dömer ut strategin att locka nya psykologer med högre löner – utan att höja lönerna för de erfarna.

– Klart det blir spänningar i personalgruppen, säger Leif Pilevång.

Missnöjda Bup-psykologer, anställda inom SLL, vittnar om orättvisa löneskillnader mellan nyanställda och de med stor erfarenhet.

– Det är i dag en stor efterfrågan på Bup-psykologer, vilket gör att de som har möjlighet byter arbetsgivare för att det är enda sättet att höja lönen, säger Psykologförbundets ombudsman Leif Pilevång och fortsätter:

– Om nyanställda får högre eller lika hög lön som de med erfarenhet och kompetens måste även deras lön höjas – för att lönespridningen ska bestå. Det som händer nu är att arbetsgivaren varken ger erfarna psykologer högre lön eller lyckas förmedla varför nyanställda får högre lön. Klart att det blir spänningar i personalgruppen.

Att psykologer inte stannar kvar i organisationen beror, enligt Leif Pilevång, på att SLL inte följer HÖK T, som det är tänkt.

– Det är ett missbruk av det sifferlösa avtalet, som jag ser det. Löneökningar för 2016 på svensk marknad är 2,2 procent, men för psykologerna meddelar SLL en löneökning på 1,5 procent. SLL håller nere löneökningarna för att bekosta nya Karolinska sjukhuset, ”stödstumpavtal”, inhyrd personal och Kommunalas avtal, säger Leif Pilevång och fortsätter:

– Det är ett väldigt slöseri på resurser. Räkna med ett års produktionsbortfall från att en person börjar tänka på att sluta tills dess att en ny person anställts och kommit i full produktion. Föreställ dig hur mycket det kostar arbetsgivaren! Pengar som skulle kunna satsas på löner till Bup-psykologerna. ●

KAJSA HEINEMANN

Nils orkade bara stanna i två år

Stor personalomsättning, bristande patientsäkerhet och usel lön.

Psykologen Nils Högmo, 29 år, har fått nog.

Efter två år på Bup Bromma lämnar han nu verksamheten.

– Trots att jag trivs finns ingen framtid för mig på Bup.

TEXT: KAJSA HEINEMANN FOTO: ULRICA ZWENGER

Under de två år som psykologen Nils Högmo arbetat på Bups öppenvårds-mottagning i Bromma har de flesta psykologer i hans team slutat. Hälften av dem har bytts ut flera gånger. Och nu slutar även Nils Högmo – trots att han egentligen trivs med sitt arbete och med sina kollegor.

– Nästan alla psykologer som arbetade i mitt team när jag började har sagt upp sig. Den med mest klinisk erfarenhet i vårt team hade arbetat här i åtta år, och vår teamledare i fem år. Det är inte bara kollegor som försvinner utan även deras kompetens, säger Nils Högmo och fortsätter:

– Det är en väldigt allvarlig situation. Verksamheten blir oerhört sårbar när alla i teamet byts ut hela tiden, vilket också är en av anledningarna till att jag nu väljer att sluta. Det känns konstigt att jag, som är rätt ny i yrket, tillhör en av dem i mitt team med längst erfarenhet.

För de psykologer som jobbar kvar på Bup blir arbetsbördan många gånger nästintill ohållbar, menar Nils Högmo. Att ställa samma krav på prestation på en nyutexaminerad och/eller nyanställd psykolog som på en med flera års erfarenhet är såklart en omöjlighet. Ändå är det exakt vad som händer i praktiken. Följden blir att många tar på sig alldeles för mycket, att de känner att de inte har något val – för vem ska annars göra det? – och så går de in i väggen och

blir lång- eller korttidssjukskrivna.

– Det händer att vi får göra återgivning av utredningar med barn som vi inte ens har träffat, för att psykologen som arbetat med barnet slutat sin anställning. Det är en jättekonstig situation som är både svår och oetisk.

Som nyanställd fick Nils Högmo 33 000 kr/månaden, vilket var samma lön som de mest erfarna kollegorna.

– Det känns inte rätt att jag ska tjäna lika mycket. Jag förstår att de söker sig härifrån. Men egentligen är det ju inte ingångslönen som är för hög, utan de som är underbetalda. Det stora problemet för Bup är att lönedifferens inte existerar i praktiken, även om det står att det ska vara individuell lönesättning utifrån kompetens och prestation i avtalet så finns ingen löneutveckling alls, säger han.

Nils Högmo är en av de över tvåhundra psykologer, anställda inom Bup i Stockholms läns landsting, som i början av sommaren skrev under upproret till Bup. Han hade svårt att hålla sig för skratt när han såg ledningens svar om lägre löner vid nyanställningar.

– Ja, det var lite skrattretande, men på ett sätt kan jag ge ledningen rätt. Ingångslönerna är så pass höga att de som arbetat länge måste känna sig provocerade. Egentligen handlar det om prioriteringar. Hur kommer det sig att psy-

kologer som arbetar inom första linjens psykiatri på privata landstingsdrivna kliniker har högre lön? För att inte tala om hur provocerande mycket inhyrda psykiatriker kostar landstinget.

När Nils Högmo 2014 sökte PTP-tjänstgöring på Bup var det för att han var intresserad och ville lära sig mycket, få bredd. Han är tacksam för allt han lärt sig, och för den kunskap och de erfarenheter han tar med sig till det nya arbetet som skolpsykolog.

Med en annan löneutveckling, där lön sattes efter kompetens och erfarenhet, hade han gärna arbetat kvar på Bup.

– På samma sätt som ledningen "räknar pinnar" och kräver att psykologer ska ha ett visst antal samtal och utredningar i veckan borde det vara krav att psykologer kompetensutvecklas och går utbildningar, säger Nils Högmo och fortsätter:

– Jag vet att även vår enhetschef är väldigt bekymrad över situationen. Det är svårt att rekrytera psykologer, svårt att behålla folk när det finns bättre lön och villkor på andra ställen. Kollegor som arbetat lite längre säger att Bup tidigare var en populär arbetsplats för psykologer, men nu sticker alla härifrån så fort de kan.

Som skolpsykolog i Järfälla kommun får Nils Högmo en ingångslön på 39 000 kronor i månaden.

"Det känns inte rätt att jag ska tjäna lika mycket. Jag förstår att de söker sig härifrån."

Barn- och ungdomshälsan

sk mot

platt

Nils Högmo arbetade ett år som PTP-psykolog, året därpå vikarierade han som psykolog och nyligen erbjöds han en tillsvidareanställning, som han tackade nej till.

"Arbetsgivarens ansvar att stoppa psykologflykten"

4 frågor till Ulrika Sharifi, 2:e vice ordförande i Psykologförbundet, som hyllar uppropet.

1 Hur allvarlig är psykologflykten?

– Mycket allvarlig. Ledsamt nog kan jag konstatera att flykten från Bup sker på flera andra orter i landet. Det blir lätt en ond spiral: när det inte finns attraktiva villkor blir det svårt att rekrytera och behålla medarbetare och då ökar arbetsbelastningen för de som arbetar kvar.

2 Vad gör förbundet för att stoppa personalomsättningen och för att landstinget ska följa löneavtalet HÖK T?

– Det är arbetsgivarens ansvar att skapa en bra personalpolitik. Som förbund kan vi uppmärksamma arbetsgivaren på denna mycket allvarliga situation. Vi behöver beskriva den ur psykologernas perspektiv, och

föreslå lösningar för en lönesättning som inte upplevs rättvis, utforma attraktiva tjänster och karriärvägar samt förbättrad arbetsmiljö. Att så många psykologer

nu agerar och gör ett gemensamt upprop är jättebra.

3 Nyanställda får högre lön än kollegor med längre erfarenhet. När psykologer nu ställer krav att ge lön efter kompetens, svarar Bup-ledningen, som lösning, att sänka lönerna till nyanställda. Vad tänker du om det förslaget?

– Möjligen tror arbetsgivaren att det är ett billigt och fiffigt sätt att öka lönespridningen, åtminstone på pappret, men det kommer såklart inte att fungera som

åtgärd. Egentligen handlar det om modet att prioritera för det går inte att prioritera alla. Om arbetsgivaren anser att psykologer är viktig kompetens inom Bup då krävs beslut som prioriterar den gruppen.

4 FS lägger fram en villkorspolicy på kongressen. Vad innebär den för Bup-psykologer? Förändrad löneutveckling?

– Den är inte tänkt att användas av arbetsgivare, den är vår egen och beskriver vad vi som organisation tycker och tänker principiellt och övergripande om arbetsmiljö, löner och karriärvägar. Det är viktigt att alla, både medlemmar och organisationen centralt och lokalt vet vad förbundet tycker och vill. Sedan behöver vi kontinuerligt konkretisera hur detta arbete ska gå till, hur vi ska prioritera, satsa och driva för att uppnå våra mål. ●

KAJSA HEINEMANN

Studentprotest mot

Mindre undervisningstid, större grupper och moment som tas bort. Nu går hundratals psykologstudenter i Lund ut i en massprotest.

– Vårt krav är att stoppa nedskärningarna som medför en kraftigt försämrad utbildning, säger psykologstuderande Linnéa Eng.

Över etthundra psykologstuderande samlades den 26 oktober utanför Lunds universitet för att demonstrera mot fakultetens presenterade besparingskrav, som främst drabbar psykologprogrammet. Linnéa Eng, som går tredje terminen på psykologprogrammet, gick med i demonstrationståget och är

"Alla studerande tycker att nedskärningarna är dåliga, lärarna också"

också en av initiativtagarna bakom protesterna.

– Demonstrationen blev mycket lyckad, även om varken dekanen eller någon annan i fakultetsstyrelsen gav oss någon direkt respons.

– Men vi känner att vi har fått göra vår röst hörd, och att vi förhoppningsvis har sänt ett starkt budskap om att fler sådana här nedskärningar måste undvikas i framtiden. Nu är det mest att vänta och se vad fakultetsstyrelsen beslutar i den här frågan, säger Linnéa Eng.

Enligt henne har nu över 400 psykologstuderande och psykologer vid institutionen

Linnéa Eng, ordförande i utbildningsutskottet i Lunds psykologprogramms studentförening Lundapsykologerna och vice ordförande i Psykologförbundets Studeranderåd i Lund.

skrivit under protesten mot nedskärningarna, som också överlämnats till fakultetsledningen.

– Det är mycket allvarligt att moment som "utredning för personer med funktionsvariationer", "familjefokuserad terapi" och de som jämför KBT och PDT tas bort eller kraftigt reduceras. Flera moment som berörs är praktiska, vilket också är jättedumt att ta bort. Att institutionen, som har fler manliga lärare än kvinnliga, föreslår att kraftigt reducera externa föreläsare, varav flertalet varit kvinnor, är inte alls bra utifrån ett jämställdhetsperspektiv, säger Linnéa Eng och fortsätter:

– Alla studerande tycker att nedskärningarna är

dåliga, lärarna också. Vi har nyligen haft ett möte med dekanen i fakultetsstyrelsen där vi lagt fram att vi kräver att nedskärningarna stoppas.

Det är inte första gången som Institutionen för psykologi vid Lunds universitet tvingas spara. Enligt Martin Wolgast, studierektor för psykologprogrammet, har institutionen gått back ekonomiskt i ett par år. Ett skäl är att det sker en ekonomisk

omfördelning från psykologprogrammet till andra program och kurser inom den samhällsvetenskapliga fakulteten. Inför 2017 måste institutionen göra nedskärningar med sju procent på psykologprogrammet.

– Vi har invändningar mot fakultetsstyrelsens tilldelningsprinciper av pengar. Som det ser ut nu tas pengar från psykologprogrammet, för att stärka den allt för låga tilldelningen till övrig samhällsvetenskaplig grundutbildning. Detta, tillsammans med att staten i många år konsekvent underfinansierat högre utbildning genom att statsanslagen inte räknats upp i samma takt som löneutvecklingen, är huvudskälen till att vi tvingas göra dessa besparingar, säger Martin Wolgast och fortsätter:

– Som studierektor har jag inget annat val än att se till att nedskärningarna blir gjorda utifrån de ramar vi har. Det är klart att det inte är bra, och att utbildningen

"Jag hoppas att fakultetsledningen lyssnar på deras protester"

besparingar

försämrar, även om vi gör allt vi kan för att minimera de negativa effekterna på utbildningskvaliteten och säkerställa att psykologprogrammet i Lund håller fortsatt hög nivå.

– Men om den här dåliga ekonomin fortsätter över tid och vi tvingas göra än mer drastiska besparingar finns det skäl att vara bekymrad över utbildningens utveckling och i förlängningen för dess möjligheter att med god kvalitet nå fastställda examensmål.

Enligt Linnéa Eng är psykologstudenterna medvetna om situationen, och lägger därför ingen skuld på Martin Wolgast och institutionen.

– De gör sitt bästa i en omöjlig situation. Institutionen måste göra nedskärningarna annars kommer fakultetsstyrelsen att göra det. Lärarna har redan börjat planera för nedskärningar, men eftersom beslutet inte är taget vill vi försöka påverka. Det är viktigt att vi gör vår röst hörd.

– Psykologprogrammet i

Lund har länge varit välkänt i landet som ett av de bästa och svåraste programmen att komma in på. Men om förslagen går igenom kommer det bli en så mycket sämre utbildning. Vi oroar oss för att det kommer få negativa konsekvenser för patientsäkerheten, säger Linnéa Eng.

Martin Wolgast förstår att de studerande protesterar mot nedskärningarna. Han tror att deras engagemang kan påverka framtida beslut.

– Studenterna har en

jätte viktig roll att fylla. Jag hoppas att fakultetsledningen lyssnar på vad de säger. Det behövs verkligen en diskussion kring hur resurserna ska fördelas mellan institutionerna och hur prioriteringar ska göras när hela grundutbildningsekonomin är så ansträngd som den är, säger han.

Institutionsstyrelsen kommer att den 8 november rösta om besparingsförslagen. *Psykologtidningen* följer utvecklingen. ●

KAJSA HEINEMANN

"De har haft svårt att hålla nere kostnaderna"

Ledningen för Lunds universitet försvarar de kraftiga nedskärningarna på psykologprogrammet.

– Man måste ta i kraftfullt, säger Ann-Katrin Bäcklund, dekan på Samhällsvetenskapliga fakulteten vid Lunds universitet.

Psykologtidningen kontaktade Ann-Katrin Bäcklund, dekan på Samhällsvetenskapliga fakulteten vid Lunds universitet, med anledning av fakultetens dåliga ekonomi – och besparingskrav på sju procent för 2017.

Vad är skälet till den dåliga ekonomin?

– Problemet för universitetsutbildning i Sverige är att våra medel för utbildning

minskar. Det sker varje år en urholkning då vi inte får en uppräkning som kompenserar för ökade priser och ökade löner. Varken medicin- eller psykologutbildningen, eller andra yrkesutbildningar utgör något undantag, säger Ann-Katrin Bäcklund och fortsätter:

– Institutionen för psykologi är stor och har en omfattande ekonomi med många

Ann-Katrin Bäcklund

lärare och annan personal. Det är svårt att budgetera så att resultatet går exakt jämt upp på en stor institution och man har därför haft svårt att hålla tillbaka sina kostnader, när priser och löner stigit. Den relativt nya ledningen har nu ett mycket tufft jobb, som de gör väl, med att vidta åtgärder för att bromsa kostnadsutvecklingen. Man måste då ta i mer kraftfullt än om

kostnaderna hade sänkts med någon procent om året under en längre tid.

De protesterande psykologstudenterna anser att konsekvenserna av nedskärningarna innebär att utbildningen kommer att försämras radikalt. Vad är fakultetsstyrelsens uppfattning?

– Även om det måste ske förändringar så värnar institutionsledningen starkt om kvaliteten i den psykologutbildning man ger vid institutionen. Man kommer inte att göra förändringar som på allvar hotar kvaliteten på utbildningen. ●

KAJSA HEINEMANN

Vill bli vald för vad

Förbundsordförande Anders Wahlberg är nominerad för ytterligare tre år. Sett i backspegeln har det varit ett ordförandeskap som inneburit både framgångar och misslyckanden för förbundet.

– Förra gången valdes jag för den jag var, nu ska jag väljas för det jag åstadkommit, säger Anders Wahlberg.

TEXT: PETER ÖRN FOTO: ULRICA ZWENGER

Efter kongressen 2013 uppgav den ny-tillträdde styrelsen att de viktigaste frågorna var att öka psykologins och psykologernas status i samhället, liksom psykologernas ansvar och befogenheter.

Tycker du att psykologernas status har ökat då en specialistutbildad psykolog inom landstinget fortfarande tjänar nästan 20 000 kronor mindre i månaden jämfört med en specialistutbildad läkare?

– Jag kan ju inte säga att förbundsstyrelsen arbetat tillräckligt mycket och framgångsrikt med lönefrågan eftersom det fortfarande ser ut som det gör. Samtidigt menar jag att psykologernas löneutveckling generellt sett har varit bra de senaste åren, men vi startade från en låg nivå.

– Vi har inte hittat motsvarande verktyg som gör läkare outhärliga för många arbetsgivare, så som rätten att sjukskriva, förskriva läkemedel etc. Om vi vänder blicken mot Norge, där psykologer inom hälso- och sjukvård har andra befogenheter, ledningsansvar och status än i Sverige, så har deras löner påverkats i motsvarande grad.

Men varför ser vi inte en liknande utveckling i Sverige?

– Vi ser en sådan utveckling bland annat genom att vi på olika sätt allt tydligare markerar vår kompetens. Psykiatriprojektet är i det avseendet även en "lönefråga", liksom *Psykologiguiden*. Det handlar om en helhet för att

stärka psykologens position, villkor och löneutveckling. För så sent som för tio år sedan fanns det nästan inga psykologer inom primärvården, nu har 52 procent av vårdcentralerna tillgång till psykolog.

En viktig förbundsfråga har också varit ett utökat titelskydd och frågan om ensamrätt till yrket. Varför händer det inget i den frågan?

– Ibland får en fråga inget genomslag förrän ett "fönster öppnas", som att det tillsätts en minister som brinner för frågan eller att kanske ett statligt verk verkligen vill prioritera den. Det har inte funnits någon politisk grogrund för att driva den frågan hårdare och vi har därför inte gjort något särskilda uppvaktningar kring den.

Förbundsstyrelsen har under sin mandatperiod valt ett strategiskt grepp för specialistutbildningen som innebär en tydligare koppling mellan villkorsfrågor och specialistfrågor. Varför, när det övergripande målet är en statlig sanktionering och finansiering?

– Vi tror att den utvecklingen är en framgångsväg inte minst för att påverka löneutveckling och antalet tjänster för specialistpsykologer. När det handlar specifikt om specialistutbildningen har vi ju sedan förra kongressen öppnat möjligheten för även icke medlemmar att genomgå den, och vi har nu dessutom tre universitet som erbjuder specialistutbildning för psykologer.

MOT VÄGGEN. Anders Wahlberg tycker att han åstadkommit tillräckligt för att bli omvald.

Vid förra kongressen 2013 lade dåvarande förbundsstyrelse ett förslag till ny organisation, den återremitterades och nu återkommer FS med ett nytt förslag. Vad får dig att tro att ert förslag till ny organisation ska gå igenom denna kongress?

– Den förra propositionen om ny förbundsorganisation kom uppifrån och ner, med en dålig förankring bland medlemmarna. Nu har vi dels haft en extern utredare som arbetat med förslaget, dels diskuterat organisationsförslaget vid två råds-

han gjort

Kerstin Twedmark lämnar FS: "Vi har gjort oss relevanta i samhället"

Efter 11 år i förbundsstyrelsen, de senaste tre åren som 1:e vice ordförande, väljer nu psykolog Kerstin Twedmark att inte ställa upp för omval.

Redan innan åren som ledamot i förbundsstyrelsen hade Kerstin Twedmark flera års fackligt engagemang bakom sig. Men nu lämnar hon sina fackliga uppdrag. Hon ser en tydlig linje i styrelsens arbete som inneburit framsteg för psykologprofessionen.

– Vi har arbetat mycket medvetet med att mejsla ut vad som är psykologprofessionens ansvar och kommunicerat det, både inåt i organisationen och utåt. Vi har gjort oss relevanta både i samhället och hos arbetsgivare, och psykologer är en yrkesgrupp som efterfrågas allt mer.

Kerstin Twedmark menar att grunden till en stark profession är känslan av gemenskap, oavsett eventuella specialistinriktningar och vägval i yrkeslivet.

– En specialisering får inte innebära att man inte ser den gemensamma basen internt för att kunna utöva en stark röst utåt. Specialistutbildningens introduktionskurs och specialistkollegiet spelar en sådan roll, där möts psykologer med olika inriktning, liksom Psykologidagarna.

Fortfarande är intresset för det fackliga arbetet mycket lågt på många håll i landet, och Kerstin Twedmark hoppas nu att det förslag till ny organisation som FS lägger fram som en proposition vid årets kongress ska skapa förutsättningar för ett ökat lokalt fackligt engagemang. ●

PETER ÖRN

Kerstin Twedmark

konferenser. Förankringsarbetet har varit mycket bättre.

Är det någon fråga du känner dig särskilt bekymrad för inför kongressen?

– I viss mån kanske organisationsförslaget och jag har en beredskap för att det kan bli mycket diskussioner kring det. Men det är viktigt att vi hittar former för att skapa ett större engagemang bland våra medlemmar och förutsättningarna ökar om förslaget antas.

Och din egen roll då? Blir du omvald

till ordförande?

– Jag kan säga så här: Varje möte som jag bokar just nu gör jag med reservation för att jag inte säkert vet vad jag gör efter november. Jag skulle naturligtvis känna en stor besvikelse om jag inte blev omvald, att inte få fortsätta att använda de nätverk och relationer som jag byggt upp för förbundets bästa. ●

■ Kongressen äger rum 18-20 nov 2016

■ Läs en längre version av intervjun med Anders Wahlberg på Psykologtidningen.se

■ Läs en längre intervju med Kerstin Twedmark på Psykologtidningen.se

Psykologförbundets mål:

Lönerna ska närma sig läkarnas

Större genomslag i medier, högre löner och evidensbaserad psykologisk praktik på grundnivå. Det är några av målen som förbundsstyrelsen stakat ut inför kommande kongressperiod.

TEXT: CARIN WALDENSTRÖM ILLUSTRATION: KATI METS

I höst är det dags för Psykologförbundets kongress och då ska ombuden ta ställning till vilka frågor som styrelsen ska driva under den kommande treårsperioden. I sin proposition om visioner, mål och inriktningar har förbundsstyrelsen lyft en mängd frågor att arbeta med perioden 2016 till 2019.

Vid den förra kongressen beslutades om att anta en policy för evidensbaserad psykologisk praktik. Den psykologiska praktiken bygger på vetenskap och beprövad erfarenhet och det är därför viktigt att blivande psykologer redan på grundutbildningen får en vetenskaplig grund att stå på och praktisk färdighetsträning, anser styrelsen.

– Den policy som förbundet antagit är viktig och bra på alla sätt. Men vi önskar att den integreras mer och att vi reflekterar över den, säger förbundsordförande Anders Wahlberg och fortsätter:

– Vi har kommit långt när det gäller etiska riktlinjer och nu är det dags att levandegöra riktlinjerna för evidensbaserad praktik så att vi får bättre styrka i våra verktyg och metoder.

Sverige är ett av få europeiska länder som saknar den europeiska utbildnings-

standarden EuroPsy. Det vill styrelsen nu ändra på. EuroPsy är en standard som ska säkerställa att psykologutbildningarna i Europa håller hög kvalitet. Den ska också främja rörligheten bland psykologer och ge klienter tillgång till högkvalificerad psykologisk hjälp. Förbundet ska därför verka för att den införs i Sverige under nästa år.

Varför har vi inte haft en sådan standard i Sverige tidigare?

– Kanske för att vi redan har en mycket bra psykologutbildning som håller bra kvalitet. Men det är viktigt att vi ansluter oss bland annat för att

"Det är också viktigt att vi får en offentligt finansierad och statligt sanktionerad specialistutbildning"

psykologer med utländsk examen ska kunna komplettera för att kunna arbeta i Sverige, och för att det ska bli samma

standard inom hela Europa. Det underlättar för att upprätthålla utbildningens kvalitet, säger Anders Wahlberg.

Ett av förbundets mål för den kommande kongressperioden är att Psykologförbundet ska synas mer och medverka i större utsträckning i medierna än i dag.

– Vi vill nå ut bättre, både externt och internt. Jag uppfattar att vi har ett kommunikationsproblem då vi inte lyckas nå ut med allt vi gör i förbundet trots att vi har webb, tidning och medlemsbrev. Vi behöver utveckla kommunikationen och då kanske framför allt den strategiska kommunikationen, säger Anders Wahlberg.

Att nå ut med frågorna kan leda till högre status för psykologkåren och därmed bättre löne- och anställningsvillkor. Just lönerna är en viktig fråga att driva.

Löneutvecklingen har varit bra under senare år tycker Anders Wahlberg, men den kan bli ännu bättre:

Anders Wahlberg

– Vi har haft en bra löneutveckling men från en alldeles på tok för låg nivå. Vi borde därför kunna få upp lönerna till en högre nivå. Vi borde ligga närmre läkarnas löner.

Psykologkåren som helhet har gynnats av dagens lönesamtalsmodell. Men det finns löneskillnader mellan kvinnor och män i psykologkåren. Förbundet ska därför arbeta för att osakliga löneskillnader ska försvinna. En väg till

detta är att arbeta för att alla får samtal med lönesättande chef och på så sätt har möjlighet att påverka sin lön.

– Vårt mål är att psykologernas procentuella löneutveckling ska vara högre än jämförbara grupper under kongressperioden. En faktor i sammanhanget är att få acceptans för specialistutbildningen och att särskilda specialisttjänster inrättas. Då höjs psykologens kompetens och därmed förutsättningar för högre lön och status, säger Anders Wahlberg.

Ett av målen under kongressperioden ska vara att specialiseringstjänster ska inrättas inom staten, landstingen och i större kommuner, anser styrelsen.

– Det är också viktigt att vi får en offentligt finansierad och statligt sanktionerad specialistutbildning, säger Anders Wahlberg. ●

■ Läs förbundets svar på inkomna motioner på nästa uppslag.

Prioritera lön och arbetsmiljö

Förbättra arbetsmiljön, dra ner på antalet utbildningsplatser och se till att psykologer får rätt att både sjukskriva och förskriva läkemedel.

Så låter det i motionerna till kongressen.

Förbundsstyrelsen ger både ris och ros i sina svar.

TEXT: LENNART KRIISA

Arbetsmiljön för psykologer

är ett återkommande ämne bland de 37 motionerna. Psykologen Peter Westberg vill att psykologers arbetsmiljö ska behandlas som ett extra prioriterat område under den kommande kongressperioden. Även Jonas Arnqvist, psykolog från Ånge, vill prioritera arbetsmiljöarbetet och föreslår att Psykologförbundet ska ta fram ett skriftligt material, till exempel en broschyr som stöder medlemmarna när de ska arbetsbelastningsförhandla.

Förbundsstyrelsen (FS) håller med om att arbetsmiljön behöver fortsatt prioritering och konstaterar att skriftligt material redan är under produktion.

Sex psykologföreningar går ett steg längre och vill att Psykologförbundet ska verka för att införa sex timmars arbetsdag för psykologer inom den offentliga sektorn.

Men FS har inte uppfattat något bredare stöd bland medlemmarna. Dessutom finns farhågor för hur en

sådan arbetstidsförkortning kan komma att påverka löneutvecklingen.

”Om löneutvecklingen försämrats kan den i sin tur påverka sjuk- och föräldraersättning samt pension”, skriver **FS och föreslår avslag.**

Psykologföreningen Landstinget Dalarna har tröttnat på härskartekniker vid förhandlingsbordet och efterlyser fackliga kurser som innehåller praktiska moment kring hur psykologer kan bemöta en konfliktorienterad motpart vid förhandlingsbordet.

FS föreslår bifall till den motionen.

SR:s ordförande Angelica Hörberg och Siri Mogren.

Sveriges Psykologförbunds studeranderåd, SR, yrkar på att Psykologförbundet

verkar för att höja kompetensen inom transkulturell psykologi hos psykologer. Bakgrunden är förra årets anströmning av flyktingar till Sverige då 160 000 sökte asyl.

FS anser att frågan är mycket viktig och föreslår bifall.

Thomas Lindgren, psykolog vid Stockholms universitet, uttrycker ett behov av en granskande part i en tid av fackliga skandaler. Han vill att Psykologförbundet agerar för att säkra *Psyko-logtidningens* oberoende ställning. **Förbundsstyrelsen anser att kraven på självständighet för Psyko-logtidningen redan är uppfyllda. Chefredaktören är ansvarig utgivare, med det ansvar och de befogenheter det innebär, påpekar FS.**

Bristen på psykiatriker kommer att påverka psykologerna framöver, menar företrädare för psykologföreningen på Karolinska institutet. Psykologförbundet ska därför verka för att psykologer får sjukskriv-

ningsrätt och dessutom ha en långsiktig målsättning för att psykologer får förskrivningsrätt av läkemedel.

Frågan om sjukskrivningsrätt vill FS hålla öppen. Att psykologer ska kunna förskriva läkemedel får däremot kalla handen. FS skriver: ”I förbundets utbildningspolicy beskrivs psykologin som kunskapsfält kortfattat som läran om mänskliga beteenden, tankar, känslor, upplevelser och socialt samspel. Detta är ett kunskapsfält som inte spänner över kroppens funktionalitet på en sådan detaljerad nivå och i en sådan bredd som erhålls på läkarprogrammet. Det krävs inte ens gymnasiekompetens inom biologi, kemi och fysik för att söka till psykologprogrammet.”

Psykologen Nils-Eric Tedgård motionerar återigen för att förbundet ska verka för att hålla nere antalet utbildningsplatser för psykologer i Sverige. Syftet är att undvika dumpning på arbetsmarknaden och stöda den mest prioriterade frågan för Psykolog-

förbundet – lönefrågan.

FS föreslår att kongressen avslår motionen. En begränsning av utbildningsplatser riskerar att stjälpa snarare än hjälpa psykologprofessionen, resonerar FS.

Göteborgs stads psykologförening vill att Psykologförbundet arbetar mer aktivt för behovet av specialisttjänster inom kommunal verksamhet och skriver:

”När Stockholm, Malmö och Göteborgs lokala kommunala föreningar träffades framkom att det fanns noll specialistbefattningar i de tre kommunerna som representerar en tredjedel av Sveriges kommunalt anställda psykologer.”

FS föreslår att kongressen bifaller motionen.

sen bifaller motionen.

Två motionärer tycker att specialistutbildningen är för kort och bör förlängas från tre till fem år. FS är inne på samma spår: ”Vi har sedan en längre tid haft en pågående dialog om att förlänga specialistutbildningen från tre till fem år.”

Studeranderådet tycker att Psykologförbundet ska ha som mål för verksamhetsperioden 2016–19 att delta, synas och höras mer i den aktuella samhällsdebatten.

Det vill även FS och föreslår bifall.

”Lönefrågan ska bli den viktigaste frågan för Psykologförbundet” motionerar

Njördur Viborg, psykolog och doktorand vid Lunds universitet. Han jämför med läkarnas löner.

”En PTP-psykolog ska tjäna lika mycket eller mer än en AT-läkare. En leg psykolog ska tjäna lika mycket eller mer än en läkare som genomgår en specialistutbildning, en specialistutbildad psykolog alternativt psykolog som innehar en psykoterapeutlegitimation ska tjäna lika mycket eller mer än en läkare med specialistutbildning. En psykolog som innehar en tjänst som specialist ska tjäna lika mycket eller mer än en överläkare.”

FS tycker inte att en jämförelse av löner är

konstruktivt och svarar:

”För att åstadkomma det paradigmskifte som motionären efterfrågar krävs ett intensivt arbete med att stärka psykologens ställning och få beslutsfattare att fullt ut se nyttan av den kompetens som psykologer tillför verksamheter. Detta arbete pågår fortlöpande med bland annat insatser kring specialisttjänster, utredningar, påverkan på Socialstyrelse, politiker och andra beslutsfattare.”

FS anser att lönefrågan är viktig och prioriterad men arbetet måste ske i samverkan med andra frågor och inte isolerat. ●

ANNONS

Psykisk ohälsa på jobbet?

3 av 4 har egen erfarenhet av psykisk ohälsa, som är den vanligaste orsaken till sjukskrivning idag. Troligen möter du några av dem i ditt arbete.

Nu ger vi er chansen att träffa människan bakom diagnosen i ett spännande samtal om hur bemötande i vården påverkar diagnosen!

Hjärnkoll är en ideell riksorganisation som arbetar för att minska fördomar och sprida kunskap om psykisk ohälsa i samhället. Det gör vi genom våra ambassadörer som berättar om sin egen erfarenhet av psykisk ohälsa.

Boka en av våra ambassadörer innan årets slut utan kostnad!

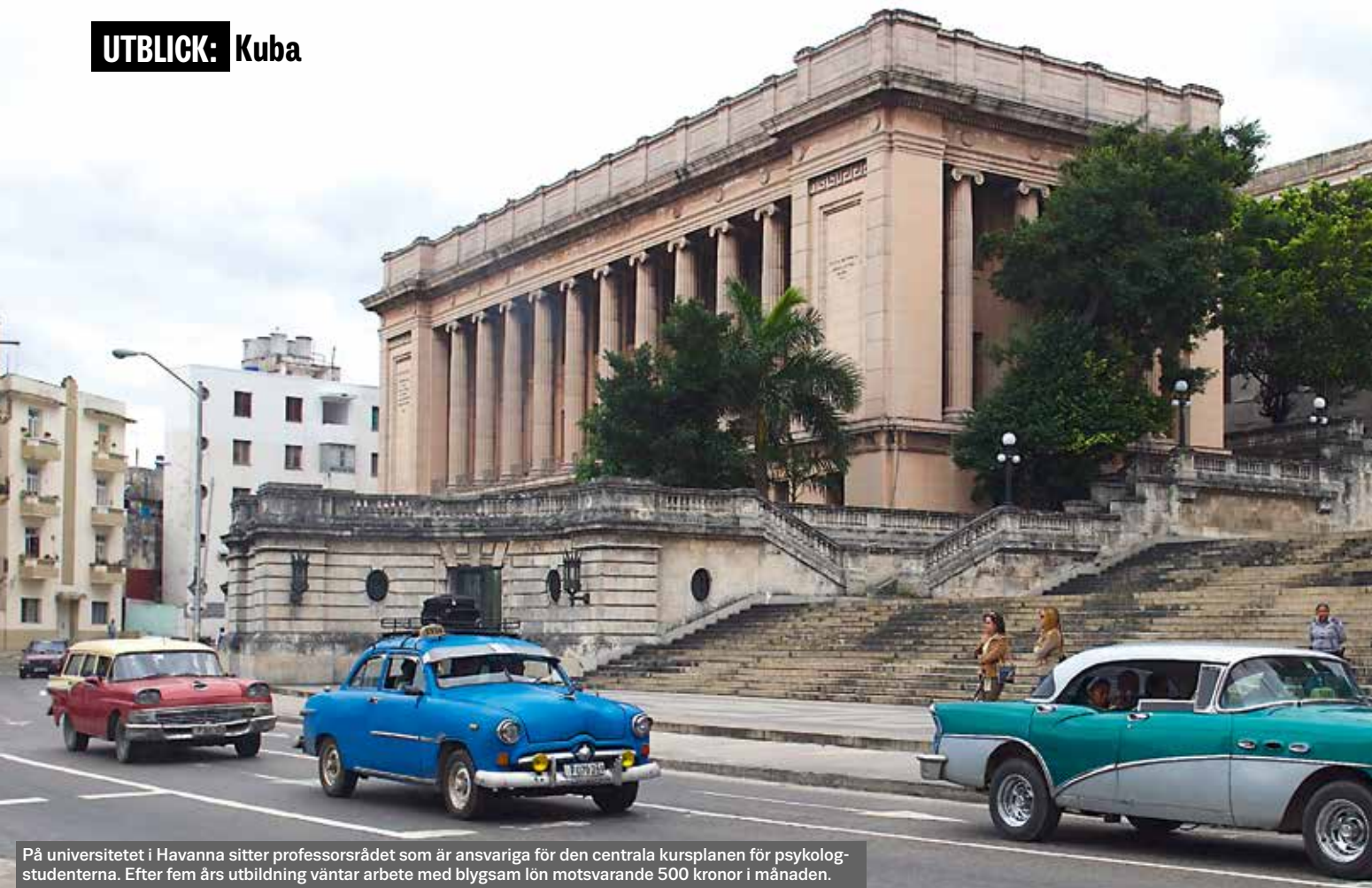
(Ordinarie pris 3 500 kr)

Mejla info@hjärnkoll.se och uppge ”Kampanj 2016”
Begränsat antal bokningar. Först till kvarn gäller.

(H)JÄRNMOLL

Psykiska olikheter – lika rättigheter

www.hjärnkoll.se

På universitetet i Havanna sitter professorsrådet som är ansvariga för den centrala kursplanen för psykologstudenterna. Efter fem års utbildning väntar arbete med blygsam lön motsvarande 500 kronor i månaden.

40 år gammal kurslitteratur

Nya tider väntar för Kuba, utan blockader och sanktioner.

Men oron är också stor inför framtiden.

Psykologen Ingrid Hylander besökte landet som vill gå framåt i sin egen takt.

Vågorna går höga och slår in över kajen när vi vandrar ut efter Malecon, den tidigare paradgatan i Havanna, förbi de gamla, vackra men nu så förfallna och eroderade husfasaderna. Universitetsområdet är nyrenoverat, och studenter flanerar i gröna parker mellan ståtliga 1800-talsbyggnader. Men psykologiska institutionen ligger i ett nedslitit hus vid en sidogata. Dr Alexander Lo-

renzo Ruiz, chef för institutionen och traumaforskare med erfarenhet från Tjernobyl, Ukraina och Tahiti, berättar om psykologutbildningen. Det finns sammanlagt 800 psykologstudenter vid tre universitet som alla läser efter en central kursplan, under överinseende av ett professorsråd vid Havannas universitet.

– Undervisningen är eklektisk, vi un-

dervisar i kognitiv, behavioristisk och psykoanalytisk psykologi, säger Alexander Lorenzo Ruiz.

Varje termin har studenterna praktik, anpassad efter det årets inriktning: arbetspsykologi, hälsopsykologi, pedagogisk psykologi, psykodrama och idrottspsykologi. Utbildningen, som är svår att komma in på, tar fem år, ger arbetsmög-

■ Den årliga internationella psykologkonferensen Hominis, arrangerades 9-13 maj i Havanna, Kuba som Hominis 2016, 7th Intercontinental Convention on Psychology. Huvudarrangör var Alexander Lorenzo Ruiz.

■ Läs mer om konferensen: www.hominis2016.com eller www.hominis2016.sid.cu

FOTO: ISTOCKPHOTO

FOTO: MARGIT EKENBARK

De slitna fasaderna i Havanna vittnar om ett pressat ekonomiskt läge.

lighet inom många områden och en månadslön motsvarande 500 kronor. Internet är svåråtkomligt på Kuba, men har blivit lättare att få tillgång till under senare år, enligt Alexander Lorenzo Ruiz. Jag letar bland gulnande kartotekskort på universitetsbiblioteket och hittar psykologklassiker från 1950-talet, spansk psykologlitteratur från 1970- och 80-talen men mycket få senare publikationer. I en bokhandel hittar jag en nyare bok om socialpsykologi med tre kapitler

om marxistisk socialpsykologi, men inget om grupppsykologi.

Även skolorna är nedslitna och saknar materiella resurser, men lärarna är välutbildade och lärarassistenterna många och skolresultaten bland de bästa i Latinamerika. Barnen ser glada och väl-närda ut. Det är större chans för en baby att bli fem år på Kuba än i USA. Den förebyggande hälso- och sjukvården är väl utbyggd med vaccinationsprogram och föräldrautbildning och familjeläkare som ägnar hälften av sin arbetstid till hembesök. Läkarna är också välutbildade och bland Kubas främsta exporttillgångar tillsammans med sockerrör, cigarrer och rom. Sjukvården är lättillgänglig. En mamma berättar att hennes nioåriga son reagerade så negativt när hon väntade ett syskon så hon tog kontakt med barnpsykiatriska kliniken på sjukhuset. Efter några familjesamtal pussade sonen sin mamma på magen och "nu älskar han sin lillebror".

Överallt träffar vi lärare som arbetar

som guider. Allt fler ungdomar ratar de traditionella utbildningarna och söker sig till turistindustrin.

En ung man som ger salsalektioner tar för en timme lika mycket betalt som en läkare tjänar på en månad! Många välkomnar en förändring men rädslan är också stor – och om detta talar man inte öppet med turister.

Att kontrollen är stark vittnar en liten skylt om i varje bostadsområde med texten: "kontor för revolutionens försvar". Nu öppnas färjelinjen till Flo-rida, blockaden släpps förmodligen och mycket kommer att hända.

– Vi hoppas på de små stegens politik, en utveckling i vår egen takt, säger en av guiderna. ●

TEXT: **INGRID HYLANDER**
BILD: **MARGIT EKENBARK, ISTOCKPHOTO**

Fotnot: Ingrid Hylander är specialist i klinisk och pedagogisk psykologi samt docent i pedagogik. Margit Ekenbark är psykolog och fotograf.

FOTO: MARGIT EKENBARK

Dr Alexander Lorenzo Ruiz är chef för psykologiska institutionen. Han är även traumaforskare med erfarenhet från Haiti.

FOTO: PRIVAT

Ingrid Hylander

Psykoanalys och

Psykoanalysen på Kuba har aldrig förbjudits, men ett ekonomiskt system där all sjukvård är statlig och kostnadsfri gör det svårt att utöva traditionell psykoanalys.

Psykologen Raidel Martinez Cabrera är en av dem som hoppas på att psykoanalytiker i framtiden ska kunna ta emot sina patienter på egna mottagningar.

– Förändringen måste börja på institutionerna, säger han.

TEXT OCH BILD: CLARA LEE-LUNDBERG

På en bakgård i förorten Regla, femton minuters båtresa från den turisttätade stadsdelen Habana Vieja, står hundratala ungdomar och klappar i takt till en improviserad rap om macho-attityder och kvinnoförtryck. En av dem som brukar komma till rap-kollektivet Obsesións månatliga hiphop-jam är psykologen Raidel Martinez Cabrera. Förutom att forska om urbana ungdomsrörelser odlar han också ett stort intresse för psykoanalys. Han använder sig av Sigmund Freuds klassiska kulturteoretiska essä *Vi vantrivs i kulturen* (1932) när han analyserar Kubas hiphoprörelse och unga kubaners identitetsskapande.

– Både psykoanalysen och hiphoppen har vuxit fram som rörelser som reflekterar över och skildrar vår vantrivsel i kulturen. Hiphoppen utgår från denna vantrivsel, och psykoanalysen behandlar den, säger Raidel Martinez Cabrera.

Han förklarar att både hiphop och psykoanalys delvis är kontroversiella på Kuba. Hiphoppen för att den ursprungligen kommer från USA och för att den ibland riktar skarp kritik mot landets ledning. Psykoanalysen för att dess fokus på individen ut-

manar det kollektiva ideal som socialismen håller högt och för att de metoder den föreslår och dess syn på människans psyke radikalt skiljer sig från den marxistiska psykologin som dominerar på Kuba.

I det för-revolutionära Kuba fanns ett relativt stort intresse för Freuds teorier. En grupp kubanska läkare som fått sin psykoanalys-utbildning i USA erkändes av IPA (internationella föreningen för psykoanalys) som en psykoanalytisk studiegrupp. När revolutionen genomfördes 1959 och Kuba blev en socialistisk stat valde flera kubanska psykoanalytiker att lämna landet på grund av att de inte sympatiserade med den nya regimen. Andra valde självmant att lägga psykoanalysen åt sidan för att helhjärtat kunna delta i landets politiska omvandling. Psykoanalysen fick stå tillbaka för den sociala psykologin som kom att präglas av det revolutionära projektet och uppbyggnaden av ett socialistiskt samhälle. Det var också i samband med revolutionen som psykologi på allvar började betraktas som en vetenskap och som en social nödvändighet, och år 1966 var den första generationen kubanska psykologer färdigutbildade.

Ointresset för psykoanalysen under åren efter revolutionen kan tolkas som en kritik mot det borgerliga ideal som

När rap-kollektivet Obsesión uppträder är psykologen Raidel Martinez Cabrera ofta på plats. Kopplingarna mellan hiphop och psykoanalys är tydliga för honom.

Raidel Martinez Cabrera tycker att psykologens roll är för snäv på Kuba.

denna sades representera, och som socialismen vill göra upp med. I idén om den nya, revolutionära människan ingick inte heller analys eller ett erkännande av människans ibland motsägelsefulla komplicerade inre liv.

Raidel Martinez Cabrera säger att samma idé fortfarande i stor utsträck-

hiphop på Kuba

OBSESIÓN/FAKTA

■ Obsesión, med medlemmarna Magia López och Alexei Rodríguez, grundades 1996. De vann det prestigefulla priset Cubadisco med sin skiva *El dico negro de Obsesión*.

ning präglar synen på människans psykologi och psykologens roll på Kuba:

– Om någon lider av problem av psykologisk karaktär och tvingas söka upp en psykolog eller psykiater, och man ska verkligen må dåligt för att komma till den punkten, så betyder det att den är sjuk och ska behandlas av sjukvår-

den. Antingen är du sjuk eller så är du frisk. Det finns ingen tradition eller erfarenhet av det individuella, terapeutis-

ka arbetet där man behandlar personer som är ”psykiskt friska” men som ändå har behov av att gå i terapi.

Psykoanalysen förbjöds aldrig på Kuba, men befann sig i ett slags postrevolutionärt paus-läge från 1960 och fram till mitten av 1980-talet, med några få publiceringar av freudiansk litteratur som undantag. Mellan åren 1986 och 1998, parallellt med Sovjetunionens fall och den så kallade ”speciella perioden” på Kuba, anordnades konferenser vartannat år där marxistiska psykologer och internationellt verksamma psykoanalytiker träffades för att diskutera aktuella problem.

Konferenserna var resultatet av ett möte mellan Fidel Castro och de två argentinska psykoanalytikerna Marie Langer och Juan Carlos Volnovich som under ett besök på Kuba fick frågan av Fidel Castro hur det stod till med psykoanalysen på Kuba. När han fick svaret ”dåligt, mycket dåligt” frågade han vad som kunde göras åt saken. De inbjudna psykoanalytikerna föreslog att Kuba skulle anordna en internationell kongress, och detta godkändes av den kubanska staten. Kongresserna fyllde en viktig roll som mötesplats och debattforum för Kubas psykologer och flera av de inbjudna internationella psykoanalytikerna undervisade även på fakulteten för psykologi på universitetet i Havanna.

Numera finns flera psykoanalytiska grupperingar och organisationer (främst lacanianskt orienterade) i Havanna och Santiago de Cuba som bedriver studiegrupper, anordnar seminarier och ser filmer som de sedan diskuterar ur ett psykoanalytiskt perspektiv.

Det är dock svårt att genomföra traditionell, klinisk psykoanalys i ett samhälle där sjukvården inklusive psykiatri är statlig och kostnadsfri.

FAKTA:

■ De flesta psykologer på Kuba jobbar inom sjukvårds- och hälsosektorn, men det har blivit allt vanligare att psykologer anställs inom HR-området. Många utbildade psykologer arbetar också inom turistindustrin med andra arbetsuppgifter.

■ Kurser som behandlar psykoanalysens historia och praktik utgör en mycket liten del av psykologutbildningarna på Kubas universitet.

➤ Cristina Díaz Erofeeva, som är ordförande i Asociación de Psicoanálisis de Cuba, tar i sin text *Psykoanalysens implikationer på Kuba* upp andra perspektiv på psykoanalysens komplicerade förhållande till det rådande systemet; som till exempel att det inte existerar en fristående psykoanalytisk organisation som tar ansvar för att utbilda, fortbilda och godkänna psykoanalytiker som vill praktisera.

I samtalet med Raidel Martinez Cabrera framträder två möjliga framtidsscenarier för den kubanska psykoanalysen: Antingen får den anpassa sig till det rådande socialistiska systemet och utveckla alternativa sätt att praktisera på, vilket med största säkerhet skulle innebära en brytning med vissa elementära delar av den traditionella psykoanalysen. Eller så kommer det kubanska samhällets pågående utveckling att på sikt få effekter som underlättar för psykologer och psykoanalytiker att bedriva privat verksamhet och på så sätt upprätta liknande psykoanalytiska praktiker som finns i andra länder.

Raidel Martinez Cabrera tror att en förändring mot ett mer psykoanalysvänligt, terapiinriktat klimat är möjlig, men att denna förändring måste börja på institutionerna, och framförallt på universiteten där psykologutbildningen sker:

– Det är där kunskapen och den gemensamma förståelsen skapas. Om synen på människans psyke och på psykologens roll förändras inom institutionerna, kanske delvis genom influenser utifrån, så kommer detta att få konsekvenser för psykologer och psykoanalytikers yrkesutövande och arbetsmöjligheter. ●

REFERENSER:

Freud, S (1932) *Vi vantrivas i kulturen*
Cristina Díaz Erofeeva *Implicaciones del Psicoanálisis en Cuba* (2015)

UTBLICK: Kuba

"Kuba behöver inte ytterligare problem"

5 frågor till Kristina Hillgren, klinisk psykolog och utbildningsledare inom beroendevården. Tillsammans med Sven Britton, professor i infektionssjukdomar, organiserar hon sedan år 2001 ett utbyte med universitet och sjukvård framförallt i Santiago de Cuba, Kubas näst största stad.

1 Hur ser du på psykologernas roll när USA har återupptagit diplomatiska förbindelser med Kuba?

– USA:s snart femtioåriga handelsblockad fortsätter, varför Kuba har svårt att importera läkemedel och medicinsk utrustning. Det påverkar naturligtvis psykologer som arbetar inom somatiken, framförallt inom cancervården. Kubanska psykologer har ett nära samarbete med läkare, inom familjeläkeri, beroendevård och infektionsvård. Underbart att kollegor blir så uppskattade!

2 Vilka behandlingsmetoder är i ropet?

– Våra kollegor är eklektiker, man tager vad man haver och använder det på bästa sätt. Jag imponerades av hur de använde minnestester, som vi hade på 1970-talet. Lundapsykologen Thomas Lundqvist har överlämnat sitt cannabisprogram och Thomas McLelland Addiction Severity Index (ASI-testet) till psykologerna på Santiagos huvudsjukhus. Psykologiska institutionen i Santiago de Cuba har utbyte med universitet i Valencia, Spanien. Dit reser psykologer för att vidareutbilda sig i till exempel KBT.

3 Psykoanalys är väl inte direkt på modet i Sverige, hur är det på Kuba?

– Visst finns intresse för psykoanalys. Psykologprogrammet i Santiago de Cuba har sedan flera år psykoanalys på schemat. Svenska psykoanalytiker har i omgångar undervisat och handlett. Mycket uppskattat av studenter och institution. I Havanna har den franska motsvarigheten till svenska AGSLO, Arbetsgruppen för studier av ledarskap och organisation,

genomfört konferenser där dynamiken i grupper tolkas utifrån en psykoanalytisk referensram. Också det mycket populärt.

4 Ser du några risker med utvecklingen på Kuba?

– Ett växande problem är att USA utökar sitt infiltrationsprogram. Målgruppen är framförallt unga människor som lockas med ekonomiskt och annat stöd för att "införa mänskliga rättigheter". Det brukar sällan sluta bra när USA lägger sig i andra länders inrikespolitik.

Den massiva turismen har gjort det svårare att "stoppa drogerna i tullen". Det lilla drogmissbruk som finns, begränsas till naturlig marijuana och läkemedel.

Det utomordentliga hiv/aids-program som byggdes upp i mitten av 1990-talet är en av modellerna för att motarbeta droger. Sven Britton och jag är naturligtvis glada över att få bidra till detta arbete.

5 Kuba är en diktatur utan fri press, hur påverkar det arbetet som psykolog?

– Är Kuba en diktatur? Varför denna särbehandling och demonisering av Kuba när vår regeringschef kan åka till Saudiarabien och förhandla om Boforskanoner? Jag efterlyser en mer nyanserad bild av och en dialog med Kuba.

Kuba tillåter inte kommersiell press med vinstsyfte. Det påverkar knappast psykologarbetet. Utländsk facklitteratur är svår att få tag på, eftersom internationella banker och företag som arbetar med Kuba, riskerar miljonbelopp i böter till USA. ●

LENNART KRIISA

LEDAREN

Ulrika Sharifi, psykolog och 2:e vice ordförande

Strategin för specialisttjänsterna

Det har väl knappast gått någon förbi att vi snart håller kongress i vårt förbund. För oss i förbundsstyrelsen – och naturligtvis även för vårt kansli – har det varit kongressår ända sedan oktober 2015. Mycket arbete har ägnats åt att bereda propositioner och formulera svar på motioner som medlemmar och föreningar skrivit, men också att summera och reflektera över den utveckling som varit och vart vi är på väg.

Under perioden har vi tittat över vår organisation och insett att vi behöver utveckla våra arbetssätt, integrera perspektiven villkor och profession och skapa former för samarbete och kommunikation inom vår organisation så att vi tar tillvara kompetens, och engagemang och kan vara redo att flytta fram våra positioner när tillfällen och möjligheter bjuds.

Ett exempel är arbetet med att utforma en specialiststrategi. Sedan drygt 20 år utbildar vi specialistpsykologer och intresset för utbildningen är stort i kåren. Ändå har det funnits alltför få specialisttjänster och begränsade möjligheter för specialistpsykologer att göra karriär och få befattningar med relevanta uppgifter, ansvar, mandat och

skäliga villkor, alltså matchande löner. Här blir det väldigt tydligt att vi har betraktat specialistfrågan som en så kallad professionsfråga – och inte haft någon egentlig strategi för hur vi ska verka för att specialisttjänster inrättas.

När vi insåg att detta lika mycket är en facklig villkorsfråga som en professionsfråga, och en fråga som behöver drivas mot, eller snarare med respektive arbetsgivare, blev det tydligt att vi behöver integrera perspektiven och ta ett samlat grepp. Med start i en konferens april 2014, då vi samlade personer från både lokal och central organisation med särskilt intresse och erfarenheter av frågan, till en diskussion kring hur vi kan arbeta samordnat så att specialistbefattningar inrättas, har vi arbetat med att utveckla en gemensam strategi.

I dag är specialistfrågan lika självklar och relevant för kansliets ombudsmän som för dem som arbetar med specialistutbildningsfrågor, och meningen är att vi ska kunna ge information och råd till såväl psykologföreningar som lokala fackliga förtroendemän och arbetsgivare som vill inrätta specialisttjänster. Det kan handla om allt från vad en specialistpsykolog är, vilken nytta hen kan fylla i en verksamhet, och exempel på

uppdagsbeskrivningar till lönesättning och lämpliga sätt att skapa särskilda lönekategorier inom de kodsystém som tillämpas i olika sektorer.

Under perioden har vi fått många grundförutsättningar på plats och kan nu ta steg vidare, till exempel ta fram checklistor, utbildningsmaterial, anordna konferenser och träffa psykologföreningar och intresserade arbetsgivare. Vi har flera goda exempel från psykologföreningar där man lyckats få till specialisttjänster vars erfarenheter kan inspirera.

Visst har vi en del utmaningar framför oss, till exempel det faktum att SKL ju värnar varje kommuns, regions och landstings autonomi vilket innebär att vi inte har en handfull arbetsgivare att samarbeta med utan ..., ja väldigt många. Desto viktigare då att vi har lämnat den gamla uppdelningen i villkors- och professionsfrågor bakom oss och kan samarbeta i lokal och central organisationen utifrån en gemensam strategi.

Nu väntar spännande diskussioner vid kongressen på Djurö som jag tror och hoppas kommer att leda till gemensamma, väl förankrade beslut som bidrar till engagemang och för vårt arbete framåt.

ULRIKA SHARIFI

NYTT FRÅN FÖRBUNDET

Anmälan till 2017 års
Psykologidagar
är nu öppen!
www.psykologidagarna.se

Psykologförbundet har
11308
medlemmar
i oktober 2016

Nytt om arbetsmiljö
www.suntarbetsliv.se

Lönekoll tack vare dig

Har du fått den årliga löneenkäten i din e-post? Om inte, kontakta: linda.solberg@psykologforbundet.se. Hjälp oss att ge dig och alla andra medlemmar en bra och pålitlig lönestatistik. Ju fler som svarar, desto bättre blir lönestatistiken och du får en god vägledning inför ditt lönesamtal eller din anställningsintervju. Samtidigt ger ditt svar oss en möjlighet att påverka arbetsgivare och beslutsfattare i både professionsfrågor och villkorsfrågor. Enkäten tar inte lång

tid att besvara. Dessutom är den smidig att besvara i mobilen.

Vi är intresserade av ditt svar även om du är föräldraledig eller sjukskriven, och även om din lön inte reviderats i år. Egenföretagare på heltid kommer att få en egen företagarenkät i vår.

Resultatet från enkäten kommer att sammanställas i en folder som skickas ut med *Psykologtidningen* i mars, presenteras på hemsidan, samt ska finnas tillgänglig på *Saco Lönesök*.

Film från Psykologiscenen

Psykologiscenen vid Bokmässan i Göteborg drog till sig många besökare. Det var mer än fullsatt i stort sett alla fyra dagarna vid de 60 programpunkterna. Nu kan även du som inte var där se och lyssna på de psykologer och författare som delade med sig av sina kunskaper och tankar.

Filmerna hittar du på Youtube under *Psykologiscenen*.

Ökning av legitimerade psykologer

Antalet legitimerade psykologer ökar i förhållande till befolkningen. Det visar Socialstyrelsens statistik om legitimerad hälso- och sjukvårdspersonals arbetsmarknads status 2014, som nyligen publicerades. Mellan 2010 och 2014 har förändringen av antalet legitimerade psykologer i förhållande till befolkningen ökat med 12,5 procent.

9 501 legitimerade psykologer

var sysselsatta i november 2014 vilket motsvarar 99 procent av de icke pensionerade psykologerna. De flesta är verksamma inom näringsgrenen "hälso- och sjukvård". Den näst största näringsgrenen för psykologer är inom "konsulttjänster till företag".

Länk till publikationen:
www.socialstyrelsen.se/
publikationer2016/2016-10-4

Ta del av kongressen på nätet

Allt material om kongressen i november finns att hämta på hemsidan. Även du som inte deltar på kongressen kan ta del av vad som händer. Delar av kongressen kommer att filmas och länk till filmerna läggs ut på hemsidan och via Facebook.

Anders Ljungström har av personliga skäl dragit tillbaka sin nominering till FS-ledamot. Valberedningens nya förslag till den posten i förbundsstyrelsen är Tove Gelin, som i dag är ordförande i psykologföreningen i Göteborgs stad (inom kommunen).

**KONGRESS
2016** 18-20 NOV SVERIGES
PSYKOLOGFÖRBUND

Läs mer:

www.psykologforbundet.se/
Om-forbundet/Kongress-2016/

TÄNK NYTT kring psykiatri

Professionsansvarig

Martin Björklind har under året träffat flera psykologföreningar samt psykologgrupper i verksamhet för att diskutera de olika tankegångarna i rapporten *Tänk nytt kring psykiatri*.

Syftet är att psykologföreningen i samarbete med förbundet centralt ska arbeta för att påverka verksamheterna att beakta vår modell, i vilken bland annat begreppen övergripande ansvar samt psykologiskt ledningsansvar diskuterats och hur dessa funktioner kopplas till den kliniska specialistpsykologen i psykiatri.

Martin Björklind förklarar: "Modellen bygger i korthet på att det är det tvärprofessionella teamets dialog med patienten

Martin Björklind

som utgör grunden för alla åtgärdsförslag. Motsatsen är exempelvis att patienter erbjuds ensidigt standardiserade åtgärder kopplade till initiala bedömningar. Detta i sin tur innebär att det skall vara en dialektik mellan utredning och behandling.

Modellen kräver systematiserade principer för samarbete och samverkan samt en tydligare ansvarsfördelning utifrån professionernas kompetenser."

Vi vill ha möte med psykologföreningarna i alla regioner och landsting.

Kontakta: martin.bjorklind@psykologforbundet.se för att boka tid!

Läs rapport och sammanfattning:
www.psykologforbundet.se under "Förbundet tycker".

60 eller äldre?

Bli medlem i seniorernas förening! Mer info finns på förbundets hemsida.

NYA MEDLEMMAR

Bryannah Schot, Stockholm

För Nytt från förbundet svarar press- och informationsansvariga **Susanne Bertman:**
susanne.bertman@psykologforbundet.se

FRÅGA OMBUDSMANNEN

Har du en fråga om anställning, arbetsmiljö eller avtal?

Mejla: redaktionen@psykologtidningen.se

"Acceptera aldrig muntliga löften"

FRÅGA:

I våras träffade jag ett skriftligt avtal om en anställning som skulle tillträdas i oktober. I våras var jag inte legitimerad psykolog, jag skulle komplettera några moment, vilket jag talade om för chefen som anställde mig. Avtalet skrevs så att anställningen skulle börja med ett vikariat och sedan övergå till en tillsvidareanställning så fort jag kunde uppvisa min legitimation. Det tillkom ytterligare ett par saker under tiden, så jag meddelade min blivande chef om det per mejl i maj. Jag fick dock inget svar från chefen. När jag nu kom till arbetsplatsen, var inte chefen på plats. En ny chef hade tillträtt och som hade bilden att jag var legitimerad. Försök gjordes för att få chefen att acceptera läget och erbjuda mig nödvändig komplettering. Efter några dagar sa chefen muntligt upp min anställning. Har arbetsgivaren rätt att göra så?

SVAR:

Nej, din arbetsgivare har inte rätt att säga upp din anställning på det sätt som är gjort. Om en arbetsgivare vill säga upp en anställning måste uppsägningen ske på saklig grund, det vill säga arbetsbrist eller personliga skäl. I vissa fall kan det finnas grund för avsked, det vill säga man kan avsluta anställningen utan någon uppsägningstid. För att reda ut begreppen ska arbetsgivaren

förhandla med berört fackförbund först. Det verkar inte ha gjorts. Så den frågan får vi hantera i särskild ordning via en förhandling med arbetsgivaren.

Din beskrivning belyser ett problem som har blivit ganska vanligt. Man kommer överens om saker muntligt och sedan uppstår frågetecken kring vad som är överenskommet. Det kan bero på, som i ditt fall, att chefen har bytts ut, men det kan också bero på att parterna har olika minnesbilder. Ibland är det minnesbilder som medvetet förvrängs på grund att man har blivit oense men ibland på grund av missförstånd.

Exempel som har kommit oss till känna är en PTP-psykolog, som blivit lovad att använda hela sin restid som inläsningstid (10 tim/vecka). Arbetsgivaren har nu tydliggjort att det finns ett tak på fyra timmar/veckan, vilket då innebär sex timmar minus varje vecka för PTP-psykologen. En annan medlem har muntligt blivit lovad att få specialistutbildningen betald och att denne skulle få en viss procent av arbetstiden som inläsningstid. Arbetsgivaren återkom och sa att bara kurserna som var utan kostnad var okej. Andra har blivit lovade frihet i arbetstidens förläggning

men där arbetsgivaren senare har återkommit med att "det måste ha blivit ett missförstånd". Ja, listan kan göras lång, men du har säkert förstått budskapet:

Se till att få nedskrivet det ni kommit överens om och se till att du förstår det som är nedskrivet. Acceptera

"Se till att få nedskrivet vad ni kommit överens om, och se till att du förstår det som är nedskrivet"

inte muntliga löften. Störst chans att få överenskomna punkter på pränt, är innan avtalet är påskrivet – då båda parter vill ha varandra. Att försöka reda ut saker när parterna blivit oense är knappast möjligt.

Ett muntligt avtal är givetvis bindande, men det kan vara svårt att bevisa vad som är överenskommet. Arbetsgivaren har ett stort ansvar för att få ner överenskomna punkter i ett skriftligt avtal, men det ligger även i ditt intresse att säkerställa att det du anser att ni har kommit överens om, ska nedtecknas i avtal.

LEIF PILEVÅNG
Ombudsman

KALENDARIUM

November

Förbundskongress 18-20

December

Minibokmässan AO-psykologer 2

2017

Mars

Psykologidagarna 30-31

FS-möten 2016:

17-18 november

18-20 november (KONGRESS)

Seniorpsykologernas höstprogram 2016
för samtliga regioner hittar du på psykolog
förbundet.se/seniorpsykologerna

FOTO: GALLERI MAGNUS KARLSSON

Klara Kristalova, *Per*, 2016/BUS (glaserat stengods, 50x39x24 cm)

Effektiv gruppbehandling lär barn med autism att umgås

Social färdighetsträning i grupp med metoden *Kontakt* för barn och ungdomar med autismspektrumtillstånd har en positiv effekt på såväl social kognition som adaptiva förmågor. Den påverkar även funktionsnivå och symtomgrad, skriver psykologen Nora Choque Olsson och professor Sven Bölte, som har utvärderat metoden i kliniska studier.

Autismspektrumtillstånd (AST) kännetecknas av beteendeavvikelser inom social kommunikation och interaktion, samt begränsade repetitiva mönster i beteenden, intressen och aktiviteter [1]. Det uppskattas att cirka 1–1,5 procent av befolkningen uppfyller diagnoskriterier för AST [2,3]. Riktade interventioner som har stöd i forskning för skolbarn och ungdomar med AST

är bristfällig såväl nationellt som internationellt [4]. Forskning och klinisk praxis visar att personer med AST har hög psykiatrisk samsjuklighet såsom depression, tvångssyndrom (OCD) och ångest [5], eller annan utvecklingsrelaterad diagnos såsom ADHD. Utöver svårigheter för barnet självt kan AST även innebära ökade påfrestningar för övriga familjemedlemmar. Föräldrar till barn med AST löper ökad risk att drabbas av stress,

depression och ångest och också ökad risk för sjukskrivning, missbruk och skilsmässa [6]. Utöver lidande för enskilda individer innebär detta även ökade kostnader för samhället i stort [7].

Trots att det är välkänt att barn och ungdomar med AST behöver tillgång till riktade och tidiga insatser efter diagnos, är tillgången till väl evaluerade och evidensbaserade interventioner för gruppen fortfarande begränsad [4]. För de som utöver AST dessutom har en eller flera psykiatriska tillstånd är utbudet av behandling ännu sämre och har av flera beskrivits som otillräckligt. Trots ökat antal studier genomförda under de senaste 20 åren, har flera kunskapsöversikter identifierat flera metodologiska brister. Majoriteten av dessa studier har också bristande fokus på generaliserbarhet och studierna är ofta genomförda i akademiska forskningsmiljöer [8].

Sammantaget är det alltså väldigt angeläget att man både utvecklar nya metoder för denna patientgrupp, och att man genom välgjorda studier också kan styrka dessa metoders effektivitet samt att studier genomförs i reguljära kliniska verksamheter.

Kontakt – social färdighetsträning i grupp

Både forskning och klinisk erfarenhet har visat att bristande förmåga till social interaktion hos barn och ungdomar med AST är en viktig förklaring till den ökade risken för stress, ångest, depression, beteendeproblem [5] samt risk för att utsättas för mobbning. En behandlingsform som fokuserar på just denna aspekt, och som har haft en bred klinisk användning, är social färdighetsträning i grupp. Ett exempel på en sådan är *Kontakt*.

Kontakt är en manualbaserad gruppbehandling för barn och ungdomar med AST där man tränar sociala färdigheter i grupp. Barnen tränar sig bland annat på att ta kontakt med andra, att förstå och följa sociala regler, och uppfatta verbala och icke-verbala signaler i samtal. Man tränar också problemlösningsförmåga, att hantera jobbiga känslor och konfliktsituationer. Behandlingen finns i en kort version (12 sessioner) och en lång version (24 sessioner). Varje session varar i 60 till 90 minuter och varje grupp består av 8 barn/ungdomar och 2 gruppledare. Behandlingen utvecklades i Tyskland år 2007 [9] och utvärderades också i Tyskland via en pilotstudie år 2009 [10]. I pilotstudien deltog 17 barn och ungdomar

med högfungerande AST och resultatet visade på måttliga till stora effekter baserat på skattningar gjorda av lärare, föräldrar och kliniker. Man kunde se förbättringar både av sociala färdigheter och av generell funktionsnivå.

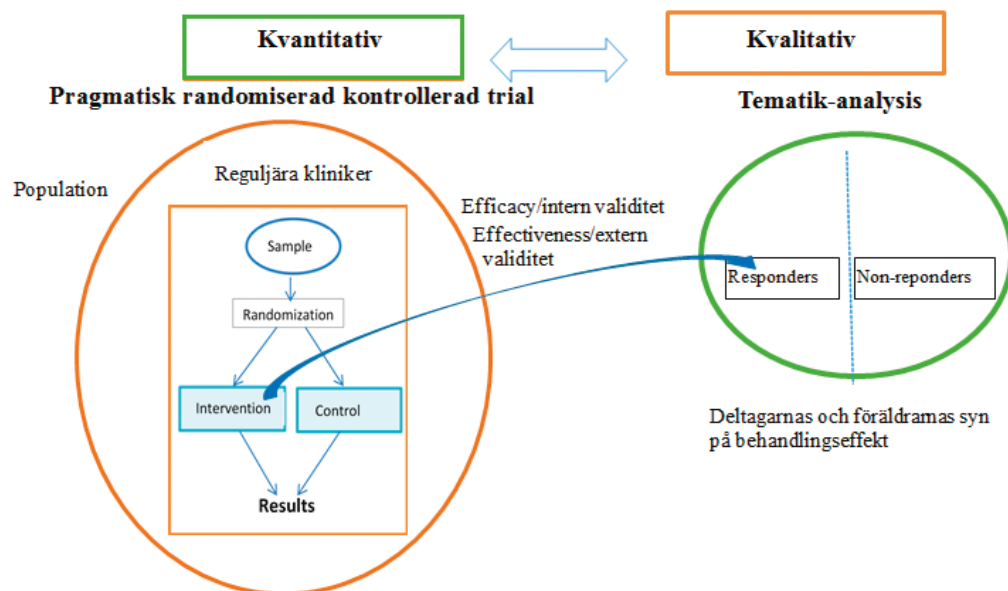
Den svenska versionen av *Kontakt*-manualen översattes och utvärderades på Barn- och ungdomspsykiatriska mottagningen i Södertälje i en svensk pilotstudie. I den deltog fyra tonåringar med högfungerande AST och psykiatrisk komorbiditet (ADHD, ångest och depression). Resultatet var i linje med den tidigare tyska pilotstudien. Som komplement till kvantitativa utfallsmått användes kvalitativa metoder. Resultatet visade att både deltagarna och föräldrarna var nöjda med behandlingen och att deltagarna uppvisade ökad medvetenhet om sina egna begränsningar. Manualen publicerades år 2011 på Hogrefe Psykologiförlaget [11].

I en annan studie undersökte man användbarheten av *Kontakt* i två olika vårdverksamheter i Stockholm: barn- och ungdomspsykiatri och Aspergercenter, Habilitering och Hälsa, där 22 patienter med AST från båda mottagningar medverkade. Resultatet visade signifikanta effekter, deltagarna uppvisade bättre generell funktionsnivå och sänkt symtomsvarighetsgrad efter behandlingen och att *Kontakt* var användbart i båda kliniska vårdverksamheterna [12].

Från pilotstudier till klinisk prövning

Under perioden våren 2012 till september 2015 har en stor kontrollerad och randomiserad multicenterstudie genomförts. Syftet med studien var att undersöka beteendeffekter av *Kontakt* hos barn och ungdomar med AST och psykiatrisk komorbiditet. Forskningsprojektet genomfördes i samarbete mellan barn- och ungdomspsykiatri (Bup) i Stockholms läns landsting (SLL) och Center of Neurodevelopmental Disorders vid Karolinska institutet (KIND). I denna studie utvärderades den korta behandlingen. Alla deltagare i studien var patienter med en genomsnittlig eller högre begåvningsnivå med AST och psykiatrisk komorbiditet (ångest, depression och ADHD). Majoriteten av deltagarna rekryterades från den reguljära barn- och ungdomspsykiatri. Sammanlagt 269 barn och ungdomar med AST och psykiatrisk komorbiditet (depression, ångest och ADHD) deltog i studien [13,14].

Figur 1. I utvärderingen av social färdighetsträning i grupp *KONTAKT*, användes både kvantitativa och kvalitativa metoder.

Gruppen randomiserades till antingen *Kontakt* plus sedvanlig behandling eller enbart sedvanlig behandling. Sammanlagt 11 Bup-mottagningar inom SLL, en mottagning från Prima-barn och en mottagning från Habilitering för barn- och ungdomar i Örebro, samt 50 behandlare, har medverkat i studien. Personalen utbildades i *Kontakt*-metoden (två dagars utbildning angående teori och klinisk tillämpning samt kontinuerlig handledning).

Det användes både en kvantitativ och kvalitativ metod för att undersöka effekten av gruppbehandling (Figur 1). I den kvantitativa utvärderingen användes Social Responsiveness Scale (SRS) [15] som primära utfallsmått och var ifyllda av föräldrarna och lärare (oavsett om i vilken grupp deras elever deltog). SRS användes för att mäta förmåga till sociala färdigheter (instrumentet inkluderar frågor om bland annat förmåga till social interaktion, social kunskap, social medvetenhet, och social motivation). Som sekundära utfallsmått användes ett frågeformulär som mäter förmåga till anpassning i vardagslivet och som fylldes i av föräldrarna och lärare, självupplevd stress hos både deltagarna och föräldrarna, samt klinikers bedömning av generella funktioner och symptomgrad hos deltagarna. Undersökningen innefattade tre mätpunkter: före och efter behandling samt vid tre månaders uppföljning. I

den kvalitativa studien [16], deltog 11 barn som tagit del av gruppbehandlingen samt deras föräldrar. Baserat på deras resultat enligt SRS identifierades de som fått höga resultat (hög-responders) och låga resultat (låg-responders). Deltagarna och deras föräldrar intervjuades om erfarenheter om deltagandet i *Kontakt*.

Påverkar social kognition och adaptiva förmågor

Resultatet visade att *Kontakt* är tillämpbart inom reguljär psykiatrisk vård i Sverige. Träningen visar signifikant effekt gällande social kognition och adaptiva förmågor enligt föräldraskattningar, samt bättre generell funktionsnivå och sänkt symtomgrad enligt klinikerskattningar. Inget signifikant resultat enligt lärarskattningar. Framför allt tonåringar har fått mer kunskap om social kognition och vad man ska göra i sociala situationer, både icke verbalt och verbalt. De visade förmåga till att lättare känna igen ansiktsuttryck och kroppsspråk. Behandlingen visar också sänkt upplevd stress hos föräldrarna till barnen, dock ingen visad effekt på upplevd stress hos deltagarna [14].

Resultatet på den kvalitativa undersökningen pekade på att både låg-responders och hög-responders uppvisade förbättrad förmåga till social interaktion (verbal och icke-verbal), ökad förmåga till problemlösning samt ökad medvetenhet

om sina egna begränsningar. Resultatet visade att även låg-responders ansåg sig ha nytta av och var nöjda med behandlingen [16]. För mer information om studierna och annan av relevans, se avhandlingen och de publicerade artiklarna.¹

Utöver att undersöka vilken beteendeeffekt som uppnås genom *Kontakt* genomförs det i dag två nya studier: undersökning om huruvida faktorer som exempelvis ålder, kön och symtomgrad påverkar behandlingsutfallet, eller om det finns genetiska skillnader mellan deltagarna som förklarar varför vissa svarar bättre på behandling än andra, samt behandlingseffekt av den långa *Kontakt*-gruppbehandlingen (24 sessioner). En bearbetning och redovisning av dessa studier pågår.

Klinisk signifikans

En särskild styrka med denna studie är att behandlingen genomförts av ordinarie personal i en reguljär klinisk verksamhet, och inte av specialutbildade forskare vilket annars är vanligt. Det innebär att man dels med större säkerhet kan säga att de resultat man får fram också har relevans även i rent kliniska sammanhang, dels att steget från forskning till implementering gjorts betydligt mindre eftersom det redan finns utbildad personal på plats som kan fortsätta behandla efter att projektet avslutats. *Kontakt* har visat sig vara effektivt, vilket man även sett i tidigare studier, och innebär ett viktigt framsteg i behandlingen av barn och unga som både har AST och psykiatrisk komorbiditet. Alla barn och ungdomar med diagnos inom AST ska förhoppningsvis kunna få tillgång till en utvärderad intervention.

Implementeringsarbete

Under våren 2016 har *Kontakt* börjat implementeras inom tre öppenvårdsmottagningar vid Bup Sydväst

i Stockholm. Implementeringsprojektet har initierats av verksamhetschefen för Bup öppenvård, Peter Ericson. Implementeringsarbetet innefattar uppdatering av sessionsbaserade *Kontakt*-manualen, som utarbetades i samband med *Kontakt*-studien. Det finns arbetsmaterial för barn/tonåringar, deras föräldrar och behandlarna. Tolv behandlare har utbildats i *Kontakt* gruppbehandling och kommer att få kontinuerliga handledningar under hösten i sitt arbete med de nystartade *Kontakt*-grupperna.

Målet med implementeringsarbetet är att barn och ungdomar med AST med psykiatrisk komorbiditet ska få tillgång till ett alternativ och en väl utvärderad behandling.

1) <https://openarchive.ki.se/xmlui/handle/10616/45026>
www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/26912485
www.translationaldevelopmentalpsychiatry.net/index.php/tdp/article/view/29825
www.sjcapp.org/article/view/22056

NORA CHOQUE OLSSON, Med. dr, psykolog, psykoterapeut och specialist i klinisk psykologi, Kompetenscentrum för psykoterapi (KCP), Centrum för psykiatriforskning (CPF), Karolinska institutet/Stockholms läns landsting.

SVEN BÖLTE, Professor, Center of Neurodevelopmental Disorders at Karolinska institutet (KIND), och Bup.

REFERENSER

1. APA. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fifth Edition (DSM-5™). Washington, D.C. 2013.
4. Reichow B, Steiner A, Volkmar F. Social skills groups for people aged 6 to 21 with autism. Cochrane Database Syst Rev. 2012; CD008511.
8. Jonsson U, Choque Olsson N, Bölte S. Can findings from randomized controlled trials of social skills training in autism spectrum disorder be generalized? The neglected dimension of external validity. Autism, 2016 Apr; 20(3):295-305. doi: 10.1177/1362361315583817. Epub 2015 May 11.
9. Poustka F, Bölte S, Herbrecht E. KON-TAKT – Frankfurter Kommunikations- und soziales Interaktions-Gruppentraining bei Autismus-Spektrum-Störungen. Germany: Hogrefe Verlag GmbH + Co.; 2007.
10. Herbrecht E, Poustka F, Birnkammer S, et al. Pilot evaluation of the Frankfurt Social Skills Training for children and adolescents with autism spectrum disorder. Eur Child Adolesc Psychiatry. 2009; 18(6): 327-335.
11. Bölte S, Choque Olsson N. KON-TAKT [Swedish version of Herbrecht E, Bölte S, Poustka F (2008) KON-TAKT: Frankfurter Kommunikations- und soziales Interaktions-Gruppentraining bei Autismus-Spektrum-Störungen]. Stockholm, Göttingen: Hogrefe Psychologiförlaget; 2011.
12. Choque Olsson N, Karlsson A, Andersson S et al. Cross-cultural adaptation of social skills group training ("KONTAKT") for children and adolescents with high functioning autism spectrum disorder: A feasibility study. Scand J Child and Adolesc Psychiatry. 2016, Vol 4, No 2. <http://www.sjcapp.org/article/view/22056>
13. Choque Olsson N, Tammimies K, Bölte S. Manualized social skills group training for children and adolescents with higher functioning autism spectrum disorder: Protocol of a naturalistic multicenter, randomized controlled trial. Transl Dev Psychiatry. 2015; 3 (29825).
14. Choque Olsson N, Flygare O, Göring A et al. Social skills group training, "KONTAKT" for children and adolescents with high functioning autism: A pragmatic multicenter and randomized controlled trial. In revision: The journal of the American Medical Association.
16. Choque Olsson N, Rautio D, Asztalos J et al. Social skills group training in high-functioning autism: A qualitative responder study. Autism, 2016, Feb 24. pii: 1362361315621885.

Fullständig referenslista finns på
www.psykologtidningen.se

Njördur Viborg:

"Det krävs ett paradigmskifte i lönefrågan"

Psykologutbildningen är med sina fem år en av de längsta yrkesutbildningarna. Lägg därtill PTP och ofta specialist- och/eller psykoterapeututbildning, samt ibland handledarutbildning. Det kan jämföras med läkare: utbildningarna är ungefär lika långa med oftast långa fortbildningar parallellt med klinisk tjänstgöring. Det får betraktas som ett mysterium varför vare sig Psykologförbundet eller Saco verkat för att lyfta upp psykologlönerna till samma nivå som för läkare.

Det förefaller som att läkarna varit bättre på att värna om sin särställning vad gäller vissa arbetsuppgifter och som gjort tillgången på specialister begränsad och eftertraktad. Psykologer däremot delar gärna med sig av färdigheter till andra yrkesgrupper, inklusive det

"Läkarna har varit bättre på att värna om sin särställning"

som de utvecklar genom forskning och metodutveckling. Vi pratar då om psykoterapeutisk behandling på steg 1- och steg 2-nivå, men även på områden som organisationspsykologi, inklusive urval och rekrytering. Många med steg 1-nivå gör ett oerhört viktigt arbete och det är ett fungerande system så länge det regleras och kvalitetssäkras. Även be-

handlare med steg 2-kompetens är många gånger ytterst kompetenta terapeuter. Men man måste fråga sig varför det kan vara ett yrke i sig, när det är snubblande nära eller kanske exakt detsamma som en psykolog gör.

Psykologer behöver värna mer om utövandet av psykologisk behandling/psykoterapi samt testning/utredning som ett sätt att stärka psykologers ställning på arbetsmarknaden och därmed även gynna löneutvecklingen. Det finns många icke-psykologer som helt legitimt erbjuder psykologisk behandling. Det minskar behovet av psykologer och leder till ett minskat förhandlingsutrymme för psykologers löner.

Psykologer har ett avgörande ansvar inom psykiatri avseende psykologisk bedömning och behandling, utredning och diagnostik. En mycket stor del av öppenvård psykiatri, företagshälsovården och första linjens psykiatri inom primärvård handlar om psykologisk behandling och/eller utredningar/bedömningar utförda av psykologer, samt handledning av andra personalgrupper som utförs av psykologer. Hur kan dessa väsentliga delar av vårdutövande innebära ett mindre ansvar jämfört med läkarens? Det är olika typer av ansvar som bygger på vad olika professioner är satta att göra, och ska erkännas professionellt och lönemässigt.

Specialistläkare i psykiatri som utbildar sig till psykoterapeuter gör det oftast vid statliga psykoterapeututbildningar där undervisningen leds av psykologer. Varför skulle det då inte vara möjligt för psykologer, antingen under eller efter psykologutbildningen, att få undervisning i nödvändiga medicinska moment vid en medicinsk fakultet och legitimation för att förskriva viss psykofarmaka samt sjukskriva vissa patienter? Psykologer delar gärna med sig av sina kunskaper till andra professioner men ställer inga krav på att utvidga sitt eget professionella territorium.

Karolinska institutet har föregått med gott exempel genom att förlägga sin psykologutbildning till en medicinsk fakultet. Det är där som psykologutbildningar hör hemma då en majoritet verkar inom en medicinsk kontext. Att psykologutbildningar av tradition ges vid samhällsvetenskapliga fakulteter gör att psykologer alltjämt betraktas som gäster i den verksamhet de arbetat i sedan decennier, samtidigt som en mycket stor del av psykiatri faktiskt handlar om psykologiskt arbete. Detta missgynnar psykologers ställning och löneutveckling.

Förslag till åtgärder:

1. Psykologförbundet, Saco och SKL bör utarbeta konkreta förslag på hur psykologers löner ska justeras i nivå

med läkares löner, och hur specialistpsykologens funktion ska utvecklas så att dess formella inplacering bättre motsvarar den centrala funktion specialistpsykologen har inom hälso- och sjukvården. Psykologers olika vidareutbildningar ska erkännas som motsvarande läkares specialisering, förutsatt att omfattning inklusive akademisk och klinisk nivå är i paritet med dessa.

2. Psykologförbundet bör verka för att psykologers specialistutbildning ska vara verksamhetsförlagd precis som för läkare, vara femårig och godkännas av Socialstyrelsen och inte arrangeras av Psykologförbundet.

3. Psykologförbundet ska värna om att psykologisk behandling, psykoterapi, psykologisk utredningsmetodik, psykologisk konsultation inom skola och organisation samt psykoterapeutisk och neuropsykologisk handledning förvaltas av psykologer. Frågan om vilka yrkesgrupper som ska utbilda sig till psykoterapeuter bör problematiseras av Psykologförbundet.

4. Psykologförbundet ska undersöka möjligheter för psykologer att förskriva vissa läkemedel samt kunna sjukskriva.

NJÖRDUR VIBORG är psykolog, psykoterapeut, handledare och doktorand i klinisk psykologi vid Lunds universitet

■ Läs en längre version av debatten på Psykologtidningen.se

Anders Ljungqvist:

"Ett lyckat psykologrecept i primärvård"

Vi psykologer är välutbildade och de nya generationerna i yrkeskåren är dessutom begåvade och ambitiösa. Men får vi gehör för våra kunskaper? Sitter vi med i ledningsgrupper, tar vi aktiv del i förändringsarbetet, har vi bra ingångslöner och bra utvecklingsmöjligheter.

Jag har jobbat nästan tio år inom primärvård. Vi är nu cirka 3,5 psykolog och en kurator, vilket innebär närmare 2 000 patienter per person i det psykosociala teamet. För nio år sedan var jag ensam. När jag startade var tanken att patienter skulle remitteras skriftligt till mig och att remissen skulle besvaras med ett utlåtande. Det som psykologen skrev ingick inte i den vanliga journalen och ingen fick boka tider i min kalender. Detta är inte på femtiotalet, det är bara för några år sedan.

Primärvården är otidsenlig och uppbyggd efter förhållanden som rådde för hundra år sedan. I dag söker man i första hand för komplicerade psykiska eller psykosociala problem, eller för symtom som har med en felaktig livsstil att göra. Ändå envisas man med att fokusera på den somatiska vården. Att vi behöver en fokusändring är uppenbart för alla med minsta insyn i systemet. Hur kan man göra för att på gräsrotsnivå dra sitt strå till stacken?

Bygg allianser. Ha en tillräckligt stor psykologgrupp i grannskapet att bolla idéer med och skapa ett bra samarbete med såväl läkare, sjuksköterskor, sjukgymnaster som sekreterare och undersköterskor. Att få ett fungerande och uppskattande samarbete med chefer är grunden till en förändring.

Var proaktiv. Ta på dig uppdrag och uppgifter och se alltid till att få en punkt på varje personalmöte och en längre stund på varje utvecklingsdag. Föreläs om angelägna ämnen, ge för-

slag på nya metoder, prata om internetbehandling eller informera om nya rön i depressionsbehandling.

Bygg en image. Vi är alla ambassadörer för vårt yrke. Bilden av en psykolog vi försökt förmedla är att man har gedigna kunskaper att göra svåra bedömningar.

Öppen kalender. Samma regler som övriga anställda, en särställning för oss kan bara skapa en negativ stämning och öka ett avstånd. Alla ska kunna boka, det ska vara enkelt att få tid, det ska finnas både webbtider och akut-tider.

Stort inflöde. För att få en bra sammanfattad verksamhet inbjuder vi alla typer av patienter. Vi ska ha tider för snabbbedömning och tider för telefonkontakter. Om vi får många som bara behöver beslutsstöd eller någon att bolla en fråga med, blir det mer av variation för oss.

Tänk grupp. För att få till åtgärder för alla inkommande patienter är det nödvändigt med grupper. Vi har nu sju pågående grupper, alltifrån stress och sömn till ångest och depression.

Tänk internetbehandling. Vi har prövat olika typer av internetbaserad behandling.

Triagering. Alla som triagerar ska veta att vi gärna ser att en stor del av patienterna kommer till oss.

Flexibel inställning. Vi kan jobba med avkortade fokus i en terapi, telefonkontakt för vissa behandlingar, ibland kortare besökstider. Positiv inställning till ACT- och mindfulnessmetoder och mycket material för psykoedukation. Samarbete med andra yrkesgrupper är nödvändigt på samma sätt som vi använder en rehabkoordinator för svåra ärenden. Treparsamtal.

Disciplin vad gäller journalföring, remisser, utlåtanden etc. Gör allt klart för en patient innan man möter nästa. När

sista patienten går är det dags även för oss att gå hem, göra annat och vårda oss själva.

När man visar på nyttan av psykologer är det lättare att argumentera för fler tjänster. När vi kan avlasta stafettläkar-systemet pratar vi ekonomi. När vi kan avsluta svåra ärenden som valsat runt i årtal pratar vi resultat. Då är det inte så svårt att hitta pengar till ytterligare en ny psykologtjänst. Högst 2 500 listade patienter per psykolog, inte mer om det ska fungera.

ANDERS LJUNGQVIST är psykolog på Munkedal Vårdcentral

ANNONS

Använd våra nya läkarutlåtanden!

- ☒ Assistansersättning
- ☒ Bilstöd
- ☒ Handikappersättning
- ☒ Sjukersättning
- ☒ Vårdbidrag

Du gör det tryggare och enklare för patienten.

www.fk.se/lakarutlatande

 Försäkringskassan

Alf Nilsson:

"Se upp! Om det behövs: Dra i nödbromsen innan det är försent!"

Vad har vi som psykologer, mer avgränsat kliniska psykologer, för användning av Peter Gøtzsches bok *Dödlig psykiatri och organiserad förnekelse* (Karneval, 2016)? Utan vidare som uppslagsbok ifråga om den empiriska forskning som finns om behandling med psykofarmaka eller psykotropiska preparat, med hänvisning till omkring 600 studier. För flertalet studier är läkemedelsföretagen ansvariga. Till det kommer studier grundade hos sjukvårdsmyndigheter och den mer eller mindre "fria" universitetsforskningen. Det är allmänt känt att läkemedelsföretag är frikostiga med anslag till universitetsgrundad psykiatrisk forskning om psykotropiska preparat.

Det är ingen enkel sak att genomskåda värdet av studierna om psykiatriska preparats antieffekt. Här några av problemen med sådana studier. Grunddesignen är jämförelse mellan behandlad grupp och kontroll/placebogrupp. Det granskade preparatet är då insatt på en grupp psykiatriska patienter. Det man då behöver fundera över är: Har den obehandlade/placebogruppen tidigare stått på tidigare insatta psykotropiska preparat? Är patienterna i faser av avvänjning med alltid inte kända

efter- och/eller abstinenseffekter, och som i sin tur lätt kan betraktas som fortsatta symtom hos patienterna? Med insyn i psykiatrins värld vet vi att insättning och utsättning av preparat över kortare eller längre tid är legio. Dessutom finns det alltid en etisk gräns: forskning med psykotropiska preparat på icke-kliniska personer är oförsvarbart. Enligt Gøtzsche har sådana studier ändå genomförts i "läkemedelsindustrins regi."

Ursprunget till i stort sett alla psykotropiska preparat är aldrig att försöka påverka specifika receptorer och/eller transmittorer/signalsubstanser i hjärnan kopplade med specifika psy-

"Psykotropiska preparat utan biverkningar är utom synhåll"

kopatologiska tillstånd. För att ta ett exempel: de första neuroleptiska preparaten grundade sig bland annat på försök med råttor som "slutade fly undan elchocker i flyktexperiment". Det är allmänt känt inom den neurobiologiska forskningen: Ingen kartläggning finns av hur de drygt femtio sig-

nalsubstanser i CNS man hittills spårat, samverkar med varandra – eller med gener och hormoner som de också samverkar med. Kontentan av detta är att psykotropiska preparat utan biverkningar är utom synhåll.

För mig är det mest drabbande i Gøtzsches bok diagnoserandet och bruket av psykotropiska preparat på barn. Mot bakgrund av såväl psykologisk som neurobiologisk forskning kan vi med enfass hävda: Ingen vet vad insatta psykotropiska preparat har för långsiktig påverkan på barnets utsträckta utveckling med framåt-, bakåt- och övergångar under ontogenesen. Att då tillföra kraftfulla psykotropiska preparat är ett ytterst riskabelt experimenterande.

Presenterar Gøtzsche,

professor i internmedicin, då något alternativ till psykotropiska preparat? I ett kort kapitel hänvisar han till psykologisk och psykoterapeutisk behandling. Det viktiga är en terapeut som är "empatisk och har förmåga att upprätta en god relation med patienten, som gör det möjligt att tillsammans försöka förstå vilka problemen är, vad som orsakade dem och vilken den bästa vägen framåt kan vara".

Visst, Gøtzsches bok är en stridsskrift. Som ett förslag för oss som psykologer att läsa den: "Se upp! Om det behövs: Dra i nödbromsen innan det är försent!"

ALF NILSSON är psykolog, psykoteraapeut och professor emeritus i klinisk psykologi

Träning är bra för hjärnan

Torkel Klingberg, professor i kognitiv neurovetenskap vid Karolinska institutet, berättar i början av sin nya bok om hur han en dag fastnar vid en bild i en forskningsartikel från 2013. Den visar hjärnaktiviteten hos ett 32 veckor gammalt foster. Trots att det ligger helt stilla, skyddat mot omvärlden i mammans kropp, visar färgerna i bilden den inre hjärnaktivitet som redan pågår.

Bilden illustrerar den forskning som driver kunskapsfronten om barnhjärnans utveckling framåt, en forskning som gradvis ger oss nya insikter, även om det fortfarande är långt kvar för att få svaret på frågan hur mycket som är förutbestämt av generna och vad vi kan påverka genom miljöfaktorer.

Ett centralt tema i boken *Hjärna, gener & jävlar anamma. Hur barn lär* är att barnets utveckling till stor del drivs av träning,

**HJÄRNA, GENER
& JÄVLAR ANAMMA
HUR BARN LÄR**

Av Torkel Klingberg
Natur & Kultur, 2016

Torkel Klingberg

”Barn är olika och samma mängd övning gör att de långsammare barnen inte får den extra tid de skulle behöva”

såväl i fråga om matematik och läsning som mer allmänna mentala förmågor som koncentration och arbetsminne. Det betyder inte att han ensidigt argumenterar för miljöns betydelse snarare än arvets. Varken miljön eller generna är i sig tillräckliga faktorer för att förklara alla

skillnader mellan olika individers förmågor. Det handlar i stor utsträckning om en interaktion mellan arv och miljö, och det är om den interaktionen som forskare i dag försöker lära sig mer.

Torkel Klingberg förklarar hur gener och hjärna hänger

ihop med motivation och mening, och vad det är som gör att vissa barn kämpar vidare trots motgångar. Han beskriver hur nya neurovetenskapliga forskningsrön kring inlärning kan hjälpa fler barn att klara de utmaningar de ställs inför. ●

PETER ÖRN

ANNONS

Forskningsbidrag Barns hälsa

Majblomman utlyser 1 miljon kronor per år i forskningsbidrag till samhällsvetenskaplig, pedagogisk och medicinsk forskning om barn och barns levnadsvillkor.

Majblomman beviljar medel till projekt som förbättrar livskvaliteten för barn och ungdom i Sverige genom att förebygga psykisk och fysisk ohälsa eller bota och lindra sjukdom och funktionsnedsättning. Tvärvetenskapliga forskningsprogram och forskningsprogram under uppbyggnad ges hög prioritet. Vi välkomnar projekt där barn och ungdomar själva kommer till tals och projekt som inriktas på tillämpning av FN:s konvention om barnets rättigheter.

Ansökan ska vara inlämnad/poststämplad senast 2 december 2016. Blankett och mer information finns att hämta på www.majblomman.se från och med 10 oktober 2016.

Majblommans Riksförbund, Kungsgatan 28, 411 19 Göteborg
Lillemor Emring, Telefon 031 - 60 68 94

Forskning inom Ungdomsvård och missbruksvård

**Ansökningstillfälle
den 1 mars 2017**

Statens institutionsstyrelse, SiS, svarar för planering, ledning och drift av de särskilda ungdomshemmen och LVM-hemmen. SiS ska också bedriva metodutveckling samt stödja forskning i syfte att öka kunskapen om och förbättra SiS vård och behandling.

SiS välkomnar forskningsansökningar som tar sin utgångspunkt i myndighetens forskningsprogram, med fokus på vård och behandling under tvång. Frågeställningarna ska vara nära kopplade till SiS verksamhet. Särskilt efterlyses studier om utfall och uppföljning av vården samt studier om betydelsen av lärande som ett led i behandlingsarbetet inklusive hur skolgång och lärande kan integreras i den övriga verksamheten.

Senast den 1 mars 2017 ska projektskisser ha kommit in till SiS för projekt som avses löpa fr.o.m. 1 januari 2018.

Ansökningstillfället gäller såväl ett- som fleråriga forskningsprojekt.

Ladda ner forskningsprogram, ansökningshandlingar och anvisningar från stat-inst.se/ansokan.

Statens
institutions
styrelse SiS

NYTT I TRYCK

Vi lever längre – men mår allt sämre

Hälften av alla flickor som föds i dag i Sverige kommer att bli minst 92 år, 10 procent blir 100 år. Samtidigt uppger svenskarna att de mår allt sämre, sett till antal vårdbesök och sjukskrivningar. De flesta besvär är kopplade till livsstil och handlar om stress, sömnsvårigheter, utmattning etc.

I *Hälsopsykologi i vården* utgår författarna Steven James Linton, professor i klinisk psykologi, tillsammans med Ida Flink, psykolog och docent i psykologi, båda vid Örebro universitet, från de senaste forskningsrönen och visar hur man systematiskt kan verka för beteendeförändringar för att förebygga och behandla hälsoproblem.

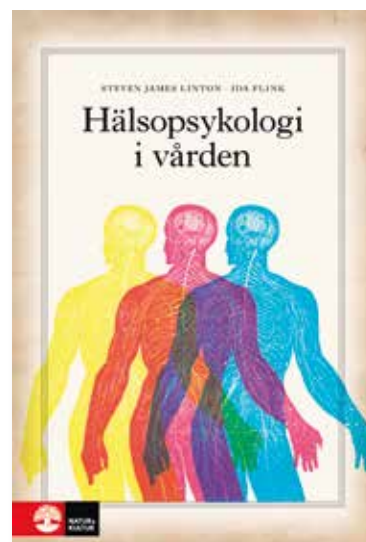
Det handlar om ett vetenskapsområde som växt mycket starkt de senaste decennierna och som i dag har en både bred och djup kunskapsbas utifrån evidensbaserad forskning.

Författarna beskriver först

Steven James Linton och Ida Flink

hur psykologiska faktorer hänger ihop med hälsa och ohälsa, vad hälsobeteende är och hur det styrs av inlärning. Med den kunskapen som grund förklaras hur hälsopsykologi kan tillämpas som en del av vårdinsatsen.

HÄLSOPSYKOLOGI I VÅRDEN

Av Steven James Linton
och Ida Flink
Natur & Kultur, 2016.

Målgruppen är studerande och verksamma inom olika vårdprofessioner som vill tillämpa hälsopsykologi i den

”De flesta hälsoproblem är kopplade till livsstil och då spelar hälsopsykologi en viktig roll”

kliniska vardagen. Till hjälp ger boken dessutom en rad fallbeskrivningar och eftersom det numera finns starkt vetenskapligt stöd på området så blir boken ett hjälpmedel för att utveckla evidensbaserad vård. ●

PETER ÖRN

Kristoffer Månsson

Inästa nr av Psykologtidningen

- Forskarintervju med Kristoffer Månsson: Effektivare KBT-behandling med hjälp av hjärnavbildning
- Nedslag på Psykologförbundets kongress: – Debatterna, nya styrelsen och minglet
- Howard Bath, psykolog från Australien, vill stärka omsorgsarbetet för ensamkommande ungdomar

Nr 9-10 utkommer 9 december

Här hittar du alla som arbetar inom Sveriges Psykologförbund

Serviceområden:

■ **Förhandlingar/arbetsrätt**
08-567 06 400

■ **Professionsjuridik**
08-567 06 400

■ **Profession**
08-567 06 400

■ **Information**
08-567 06 400

■ **Organisation, administration**
Ansökan om medlemskap, 08-567 06 430
Medlemsregister, 08-567 06 430
Medlemsförsäkringar, 08-567 06 407
Organisation, stadgefrågor m m,
08-567 06 407

■ **Psykologföretagarna**
08-567 06 460

Kansli

■ **Postadress:** Box 3287, 103 65 Stockholm

■ **Besöksadress:** Vasagatan 48

■ **Telefon:** 08-567 06 400
Växeln öppen: 8.30–12 och 13–17 (fred – 16.30)

■ **E-post:**
post@psykologforbundet.se

■ **E-post till personal:**
fornamn.efternamn@psykologforbundet.se

■ **Fax:** 08-567 06 499

■ **Psykologförbundets hemsida:**
www.psykologforbundet.se

■ **Plusgiro:** 373267-4
Bankgiro: 767-2066

Direktnummer till personalen:

Susanne Bertman, 08-567 06 413,
mobil 0709-67 64 13,
press- och informationsansvarig.

Martin Björklind, 08-567 06 411,
professionsansvarig.

Carl Johan Brunnerbäck,
assistent, (ledig).

Ulrika Edwinson, 08-567 06 402,
förbundsdirektör.

Elin Eos, 08-567 06 403,
ombudsman.

Joanna Hagströms, 08-567 06 415,
webbredaktör.

Carl-Axel Holmberg,
förhandlingschef.

Mahlin Lenerius, 08-567 06 407,
förbundssekreterare.

Leif Pilevång, 08-567 06 410,
ombudsman.

Eva Shaw, 08-567 06 454,
administratör.

Linda Solberg, 08-567 06 408,
förhandlingssekreterare.

Nils Erik Solberg, 08-567 06 412,
förbundsjurist.

Emily Storm, 08-567 06 406,
ansvarig för Psykologiguiden.

Specialistkansli

Ulrika Eskner Skoger, 08-567 06 402
utbildningsledare

Maria Lindhe, 08-567 06 477,
central studierektor specialistutbildningen.

Håkan Nyman, tf rektor specialistutbildningen
specialist@psykologforbundet.se

Kristina Wallin, assistent (föräldraledig).

Förbundsstyrelsen

■ **E-post till förbundsstyrelsen:**
fornamn.efternamn@psykolog.net

Anders Wahlberg, ordförande,
anders.wahlberg@psykologforbundet.se,
08-567 06 401, 0709-67 64 01.

Kerstin Twedmark, 1:e vice ordförande,
kerstin.twedmark@telia.com,
0708-55 48 87.

Ulrika Sharifi, 2:e vice ordförande,
ulrika.sharifi@liv.se, 0730-98 22 20.

Thomas Drost, thomas.drost@psykolog.net,
0737-02 47 70.

Björn Hedquist, bjorn.hedquist@
kbtinstitutet.se, 08-644 91 80.

Patrik Holmberg, holmberg.patrik@
gmail.com, 0737-39 26 23.

Martina Holmbom, martina.holmbom@
gmail.com, 0660-897 49.

Kristina Pollack, pollack.kristina@
gmail.com, 08-767 82 29.

Magnus Rydén, magnus.ryden@
arbetsformedlingen.se, 0703-95 55 69.

Anna Sandell, anna.sandell@
stenungsund.se, 0732-30 49 28.

Emma Henning, emmahenning@
hotmail.com, studerandedamot.

Per Fallén, falleniusper@gmail.com,
0739-82 16 61, studerandedamot.

Förhandlingsansvariga

www.psykologforbundet.se/
facklig information

Etikrådet

Kristina Taylor, 0706-08 86 53, ordförande.

Ann-Christine Cederquist, 0706-24 63 53,
vice ordförande.

Birgitta Johansson Niemelä,
018-611 42 84.

Seppo-Matti Salonen,
031-747 89 63.

Anita Wäster, 010-487 07 21.

Bo Hejlskov Elvén, 0706-52 51 13.

Specialistrådet

Håkan Nyman, ordförande,
Ingela Palmér, Carl Åberg och Sofia Strand.

Studeranderådet

Angelica Hörberg, delat ordförandeskap.
Siri Mogren, delat ordförandeskap.

Vetenskapliga rådet

Lennart Melin, ordförande,
lennart.melin@psyk.uu.se

IHPU – psykologutbildarna AB

Box 3287, 103 65 Stockholm
ihpu@psykologforbundet.se
VD: Ulrika Edwinson, 08-567 06 402.

Henrik Johansson, 08-567 06 409,
utbildningsledare.

Berit Emilsson, 08-567 06 404,
administration IHPU.

Psykologföretagarna

Box 3287, 103 65 Stockholm
psykologforetagarna@
psykologforbundet.se, 08-567 06 460
Hemsida: www.psykologforetagarna.se

STP – stiftelsen för tillämpad psykologi

Box 3287, 103 65 Stockholm
Eva Bergvall, 0707-61 20 26,
eva.bergvall@stadshuset.goteborg.se

